

AZ AMBIVALENS SZEXIZMUS ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRGYIASÍTÁSSAL ÉS A SZEXUALIZÁCIÓ PREFERÁLÁSÁVAL FÉRFIAK ÉS NŐK KÖRÉBEN

Készítette:

Kósa Réka

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

rekakosa1116@gmail.com

Témavezető:

Dr. Balázs Katalin

egyetemi adjunktus

Tartalomjegyzék

Absztrakt	3
Bevezetés	1
2. Szakirodalmi áttekintés	2
2.1. Nemi ideológiák – Ambivalens szexizmus	2
2.1.2 A szexizmus és a nők helyzete Magyarországon	3
2.2 Tárgyasítás és szexualizáció	4
2.3 Nemi különbségek a tárgyasításban	5
2.4 A tárgyasítást befolyásoló tényezők	6
2.4.1 Szexualizált megjelenés	6
2.4.2 Nőkkel szembeni ambivalens szexizmus és a tárgyasítás	7
2.5 Öntargyasítás	8
2.5.1 Az öntargyasítás és mások tárgyasítása	8
2.5.2 Tárgyasított testtudat	8
2.6 A szexualizáció preferálása	9
2.6.1 Az öntargyasítás és a szexualizáció preferálása	10
2.6.2 A háttérben álló ambivalens szexizmus	10
3. Vizsgálat	11
3.1 Vizsgálati minta	13
3.2 Vizsgálati módszerek, mérőeszközök	13
3.2.1 Demográfiai adatok	14
3.2.2 Tárgyasítás vizsgálata – képek értékelése	14
3.2.3 Tárgyasított Testtudat Skála (OBCS) – Testfelügyelet alskála	15
3.2.4 Enjoyment of Sexualization Scale (ESS)	15
3.2.5 Ambivalens Szexizmus (ASI) & Férfiakkal Szembeni Ambivalencia Kérdőív (AMI)	16
4. Eredmények és azok értékelése	16
4.1 A kérdőív két verziójának összevetése	16
4.2 Leíró statisztikák	17
4.3 Hipotézisek vizsgálata	17
4.4 Kiegészítő vizsgálatok és utóvizsgálat	21
5. Diskusszió	22
Irodalomjegyzék	29

Absztrakt

Jelen kutatás célja a férfiakkal és nőkkel szembeni ambivalens szexizmus, a saját szexualizáció preferálása, a tárgyiasítás és az öntárgyiasítás közötti összefüggések és viszonyok feltárása, illetve ezek vizsgálatának kiterjesztése mindkét nemre. Számos korábbi kutatás vizsgálta ezeket az összefüggéseket, illetve az említett változókat külön-külön, azonban ezeket kizárólag férfiakból, vagy nőkből álló mintákon végezték. Az áttekintett szakirodalom alapján egyetlen tanulmány sem vizsgálta az említett változókat egyszerre, férfiak és nők körében, valamint a kutatások elsősorban a nőkkel szembeni ambivalens szexista attitűdökre fókuszáltak. Az öntárgyiasítás, ambivalens nézetek, valamint a szexualizáció preferálásának kérdőíves mérésén túl mesterségesen generált személyek képeit kellett értékelniük a vizsgálati személyeknek a tárgyiasítás vizsgálatának céljából. A kutatás során személyek közötti elrendezést alkalmaztunk, kizárólag a célingerek ruházatát manipuláltuk olyan módon, hogy az semleges, vagy szexualizált legyen. Az tárgyiasítás öntárgyiasítással és nőkkel szembeni ellenséges szexizmussal talált összefüggésén túl, vizsgálatunk eredményei azt mutatják, hogy a szexualizált öltözék megnöveli az egyént érő tárgyiasítás valószínűségét. Előzetes elvárásainkkal szemben azonban nem volt magasabb a nők öntárgyiasításának mértéke a férfiakénál, illetve a férfiakat nagyobb mértékben tárgyiasították, mint a nőket. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy a nők élményei mellett, a jövőben a férfiak tárgyiasítására, öntárgyiasítási folyamataira is több figyelmet kell fordítani. Eredményeink további kérdéseket vetnek fel azzal kapcsolatban, hogy milyen tényezők állhatnak a férfiak szexualizációjának és tárgyiasításának hátterében, emellett rámutatnak arra, hogy az öltözködésnek milyen jelentős szerepe van az egyének megítélésében.

Bevezetés

Általánosságban elmondható, hogy a nőket a férfiakhoz képest fokozottabban szexualizálják, gyakrabban tárgyiasítják és ábrázolják szexualizált módon, mint a férfiakat (APA Task Force, 2007). A férfiak esetében nem teljesen világos, hogy mit értünk „szexualizált” ábrázolás alatt. Míg egy nőt ábrázoló képet „hiperszexualizálnak”, egy férfiről alkotott egyenértékű képet „hipermaszkulinizálnak” neveznek (Duschinsky, 2013). Ugyanakkor a férfiak szexualizált ábrázolása is egyre gyakoribb a médiában (Daniel et al., 2014; Davids et al, 2015). Fontos figyelembe venni a közösségi médiaplatformokat is, tekintettel arra, hogy Magyarországon 2023-ban a közösségi média felhasználóinak száma meglehetősen magas, 7,4 millió volt, ami a lakosság 72,2%-át jelentette (Datareportal, 2023). Az egyének szexuális reprezentációja mellett a közösségi média azt is lehetővé teszi, hogy tárgyiasított, szexi és kíváncsi módon mutassuk be magunkat (Zhao et al, 2008). Ez utóbbi állhat az önszexualizáció preferenciájának hátterében, amely napjainkban a férfiak körében is egyre gyakoribb jelenségnek bizonyul (Visser, et al., 2014).

A szexualizált ábrázolások üzeneteket közvetítenek a társadalmi elvárásokról, alátámasztva a hagyományos nemi szerepeket, illetve a nők és férfiak kinézetére és viselkedésére vonatkozó hiedelmeket (Papadopoulos, 2010). A hagyományos férfi és női szerepekhez kapcsolódó sztereotípiák az ambivalens szexizmus elméletében (Glick & Fiske, 1996) gyökereznek, és az (ön)tárgyiasító viselkedésben és az (ön)tárgyiasítás elősegítésében tükröződhetnek (Plieger et al, 2021). A szakirodalom alapján az öntárgyiasítás (Strelan & Hargreaves, 2005) feltételezhetően hozzájárul a mások tárgyiasítására való hajlamhoz, ahogyan a szexista (Cikara et al., 2011) és a nőkkel szembeni ellenséges nézetek is (Swami & Voracek, 2013).

A kutatás célja az utóbbi változók közötti összefüggések feltárása és kiterjesztése mindkét nemre. Több korábbi tanulmány is vizsgálta ezeket az összefüggéseket és változókat külön-külön, de ezeket csak férfi vagy női mintákon végezték (Harsey & Zurbriggen, 2021). Az áttekintett szakirodalom alapján egyetlen tanulmány sem vizsgálta mindkét nem tárgyiasítását az öntárgyiasítással, illetve annak egy lehetséges formájával, a szexualizáció preferálásával (Plieger et al., 2021), valamint a férfiakkal és nőkkel szembeni szexista attitűdökkel egyszerre, férfiak és nők körében. Emellett, a rendelkezésre álló szakirodalomban kevés olyan korábbi tanulmány található, amely a férfiak nők általi tárgyiasítására összpontosít.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Nemi ideológiák – Ambivalens szexizmus

Tágabb értelemben a szexizmus olyan hiedelmekre utal, amelyek erkölcsileg és intellektuálisan igazolják és legitimálják a nemek közötti egyenlőtlenségeket és különbségeket, és megerősítik a hierarchikus struktúrákat (Benokraitis, 1997). Konkrétabban a szexizmus a nőkkel szembeni előítélet, amely gyakran diszkriminatív viselkedésben nyilvánul meg (Campbell et al, 1997), és amely a nemi sztereotípiák elfogadását is magába foglalja (Kovács, 2004). A szexizmust számos egyedi jellemzője különbözteti meg más "izmusoktól". E tekintetben fontos megemlíteni az alárendelt (nők) és a domináns (férfiak) csoportok tagjai közötti szoros kölcsönös függőséget, amely a heteroszexuális viszonyokban és a közös szülői szerepvállalásban nyilvánul meg. A szexizmus sajátossága abban rejlik, hogy az előítéletes nézetek a társadalmi közelség esetén is fennmaradnak, míg más előítéletek esetében ez az előítéletes gondolkodás hiányát eredményezi (Rudman & Glick, 2008; idézi Kovács, 2017). A szociálpszichológiai kutatók három fő típust különböztetnek meg, ezek a nyílt vagy hagyományos, a rejtett vagy modern és az ambivalens szexizmus.

Glick és Fiske (1996, 1997, 1999, 2001a, 2001b) szerint a szexizmus nem más, mint a nőkkel szembeni ambivalens attitűd, amely a férfiak nők feletti strukturális hatalma mellett elismeri, hogy személyes kapcsolataikban függnek bizonyos nőktől (pl. édesanya, feleség). Az ambivalens szexizmus tehát magában foglalja a státuszkülönbségekből fakadó ellenséges érzelmeket és negatív sztereotípiákat, valamint egy jóindulatú oldalt, amely pozitív érzelmekkel és paternalista sztereotípiákkal jár.

Glick és Fiske (1996) az Ambivalens Szexizmus Skálát (ASI) az ambivalens nézetek mérésére alkották meg, amely a szerzők szerint három dimenzió mentén értékelhető. Ezek a hatalmi viszonyok, a nemi megkülönböztetés és a heteroszexuális kapcsolatok dinamikája. Az ellenséges szexizmus által a nőről feltételezett kép egy kompetens, nem szerethető, versengő személy, aki szexuális eszközökkel próbál hatalmat szerezni. Ezzel szemben a jóindulatú szexizmus egy bájos, szerethető, tiszta nő képét feltételezi, akinek szüksége van a férfiak védelmére, miközben kiegészíti az életüket. Mindkét nőképhez társul egy általános férfikép is, amely az ellenséges szexizmus esetében a kompetens, domináns, erőszakos és leigázó férfi, a jóindulatú szexizmus esetében pedig a komplementer, gondoskodó férfi képe (Glick & Fiske, 1996).

Férfiakkal kapcsolatos ellenséges és jóindulatú hiedelmekről is beszélhetünk (Glick & Fiske, 1999; Nguyen Luu et al, 2003). Ezeket a nemek közötti egyenlőtlenség és a kifejezés társadalmi jelentése miatt ritkán nevezzük szexizmusnak, inkább férfiakkal szembeni

hiedelmeknek, előítéleteknek vagy attitűdöknek tekintjük őket (Glick & Fiske, 1999). Mérésükre Glick és Fiske (1999) kidolgozta az Férfiakkal Szembeni Ambivalencia Kérdőívet (AMI). A férfiakkal szembeni ellenséges nézetek háttérében a nők neheztelése áll a hatalmuk és magasabb státuszuk miatt. Ugyanakkor a nők pozitív érzéseket is táplálnak azon férfiak iránt, akikkel intim és kölcsönös kapcsolatban állnak (Glick és Fiske, 1999).

Glick és Fiske (1996) kutatásaikban kimutatták, hogy a férfiak mind az ASI skáláin, mind a férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus alskáláján magasabb pontszámot érnek el (Glick & Fiske, 1999; Glick és mtsai., 2004). A nőkről pedig azt állapították meg, hogy a férfiakkal szemben nagyobb mértékű ellenségességet mutatnak (Glick & Fiske 1999; Glick et al., 2004).

Glick és Fiske (1999) kimutatták, hogy a férfiokról alkotott jóindulatú nézetek és az ASI alskálái nagymértékben korrelálnak egymással. A jóindulatú szexista nézetek összefüggésének háttérében feltehetően az az attitűd áll, hogy a férfiaknak szükségük van a nőkre és fordítva. A nőkkel szembeni ellenséges szexizmus és a férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus közötti kapcsolatot azzal magyarázták, hogy azok, akik ellenséges nézeteket vallanak a nőkkel szemben, feltehetően jóindulatúak a férfiakkal szemben. Eredményeik azonban azt mutatták, hogy a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus nincs összefüggésben az ASI alskálákkal, mivel a férfiakkal szembeni ellenséges attitűdök nem támogatják a hagyományos nemi szerepeket. A kutatók olyan ideológiákat azonosítottak, amelyek a hagyományos nemi kapcsolatokat igazolják: ezek a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus és a nőkkel és férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus (Glick & Fiske, 1999).

2.1.2 A szexizmus és a nők helyzete Magyarországon

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2024. január 1-jei adatai szerint, a népesség 51,8%-a nő. Magyarország jobboldali politikája elsősorban a nőket feleségként és anyaként mutatja be, ami létfontosságú az ország demográfiai hiányának kezelésében és a keresztény családi értékek támogatásában. Ezeket a szerepeket megerősíti a konzervativizmus, melyet heteronormativitás és patriarchátus jellemez (Seitova et al., 2023).

2008-ban Zick, Küpper és Hövermann (2011) összehasonlító tanulmányt készítettek az Európai Unió nyolc országára (Magyarország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Németország, Olaszország, Portugália és az Egyesült Királyság) vonatkozóan. Hat különböző típusú előítéletet vizsgáltak, köztük a szexizmust is. Az akkori eredmények azt mutatták, hogy Magyarországot - Portugáliához hasonlóan - rendkívül magas általános intolerancia jellemezte, és a vizsgált változókat tekintve a legelőítéletesebb társadalomnak tűnt. A szexista attitűdök

szintje jelentősen különbözött a vizsgált országok között, a legmagasabb átlag Magyarországon volt (lásd a 6. mellékletet).

2.2 Tárgyasítás és szexualizáció

A szexuális tárgyasítás és a szexualizáció két különböző, bár összefüggő fogalom (Ward, 2016). Az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA Task Force, 2007) szerint a szexualizáció az, amikor egy személyt szexuális tárgynak tekintenek, és fizikai jellemzői, szexisége alapján értékelik. A szexualizációnak négy összetevője van: egy személy értékének meghatározása a szexualitása alapján, a szexuális tárgyasítás, a szexualitás erőltetése és a vonzerő „szexiként” való meghatározása. Ezen összetevők egyike is elegendő ahhoz, hogy szexualizációról beszélhessünk (APA Task Force, 2007). Nem feltétlenül jár együtt a tárgyasítással, de ha hangsúlyos, akkor ahhoz vezethet, hogy egy személyt szexuális tárgyként érzékeljenek (Langton, 2009).

A tárgyasítás elmélete Fredrickson és Roberts (1997) munkája, akik szerint a szexuális tárgyasítás azt jelenti, hogy a személyt testnek, testrészek gyűjteményének tekintik, testrészeit és azok funkcióit teljesen függetlennek látják tőle mint személytől (Fredrickson & Roberts, 1997; Gervais et al, 2012b). A nők tárgyasításának tanult viselkedése annyira beivódott a kultúrába, hogy ennek ellenkezője kimeríti az önszabályozásra szánt erőforrásainkat és csökkenti a kognitív feladatokban nyújtott teljesítményt (Tyler et al., 2017). Megnyilvánulási formái közé tartoznak például a szexuális megjegyzések, testértékelések és a másik fél nem kívánt, kellemetlen szexuális közeledése (Kozee et al., 2007).

Amikor egy személyt tárgyasításnak vetnek alá, a folyamat azt eredményezi, hogy kevésbé tekintik képesnek gondolatok kialakítására, döntéshozatalra, és kevésbé tartják méltónak az erkölcsileg megfelelő bánásmódra (Heflick et al., 2011). Egy másik személy tárgyként való szemlélése lényegében annak tagadása, hogy rendelkezik mentális képességekkel és erkölcsi tartással (Haslam et al., 2013; Nussbaum, 1999). Korábbi kutatások azt mutatják, hogy az emberek két dimenzió mentén értékelik egy másik személy mentális képességét: a mentális működés és a mentális tapasztalat (Gray et al, 2007). Az előbbi a gondolkodás, a tervezés és a szándékoknak megfelelő cselekvés képességére utal, az utóbbi pedig az érzelmi és fizikai fájdalom érzésének vagy érzékelésének képességére.

Kutatások kimutatták, hogy a szellemi képességekhez hasonlóan mások erkölcsi tartását is két hasonló, egymással összefüggő dimenzió mentén értékeljük. Ezek az erkölcsi cselekvőképesség és az ítélőképesség. Az előbbi azt határozza meg, hogy egy személy milyen mértékben képes jó vagy rossz cselekedeteket elkövetni és azokért felelősséget vállalni. Az

erkölcsi ítélőképesség a jó és rossz cselekedetek iránti érzékenységet, valamint az ezek észlelésére és megítélésére való képességet jelenti (Gray & Wegner, 2009).

Amennyiben egy személy tárgyiasítás áldozatává válik, alacsonyabb értékelést kap a felsorolt dimenziók mentén, így észlelt mentális képességei és erkölcsi tartása az állatokéhoz, élettelen tárgyakéhoz, robotokéhoz lesz hasonló (Haslam et al., 2013).

2.3 Nemi különbségek a tárgyiasításban

Fredrickson és Roberts (1997) tárgyiasítási elmélete szerint a jelenséget gyakrabban szenvedik el a nők és gyakorolják a férfiak. Ennek oka, hogy a tárgyiasítás elmélete (Fredrickson és Roberts, 1997) a nőkre összpontosít, és eredetileg a kifejezetten nők által megélt tapasztalatok megértésére született. Emellett a tárgyiasítás negatív hatásai (pl. étkezési zavarok) gyakoribbak a nők körében (Fredrickson & Roberts, 1997). A nők nagyobb mértékű érintettségét számos kutatás alátámasztja, azonban a tárgyiasítást férfiak is átélhetik és nők is végezhetik (Civile & Obhi, 2015). Nem világos, hogy a nem milyen szerepet játszik a folyamatban (Engeln-Maddox et al., 2011).

A nők tárgyiasítása gyakori jelenség a társadalmi-kulturális kontextusokban (Lindner, 2004). A nők ábrázolásakor általában a testükre, míg a férfiak ábrázolásakor inkább az arcvonásaikra koncentrálnak (Archer et al., 1983). Fredrickson és Roberts (1997) szerint mindkét nem hajlamos a nőket a testük alapján értékelni. Vaes, Paladino és Puvia (2011) kutatása is kimutatta, hogy mind a férfiak, mind a nők dehumanizálták a szexualizált nőket. Mivel a nyugati kultúrákban a női testideál a legtöbb nő számára elérhetetlen (Tiggemann, 2004), nem meglepő, hogy a tárgyiasítást elsősorban női problémaként értelmezik (Fredrickson és Roberts, 1997; Moradi és Huang, 2008). A kutatások szerint azonban a férfi testideál egyre izmosabbá és elérhetetlenné válik (Groves et al., 2023), ami nagyobb testszégyenhez és megjelenési szorongáshoz vezethet.

A férfiak tárgyiasításáról szóló szakirodalom sokkal szűkösebb, és kevés empirikus bizonyíték áll rendelkezésre a férfiak és nők közötti különbségek azonosítására (Harris, 2016). Több tanulmány is alátámasztja a tárgyiasítási elmélet férfiakra való alkalmazhatóságát (Moradi & Huang, 2008). Rohlinger (2002) megállapította, hogy a nyomtatott reklámok 37%-a tárgyiasító módon használta a férfi testrészeket különböző termékek népszerűsítésére. Emellett a tárgyiasításnak negatív következményei lehetnek a férfiak esetében is, amelyek egy része megegyezik a nők által tapasztalt tünetekkel, más részük pedig specifikus (pl. szteroidhasználat, izomdiszmorfia: Davidson et al., 2013). Harris (2016) kutatásának

eredményei összhangban voltak Fredrickson és Roberts (1997) elméletével, miszerint a nőket gyakrabban tárgyiasítják, de kiemeli, hogy a jelenséget a férfiak is megtapasztalják.

2.4 A tárgyiasítást befolyásoló tényezők

2.4.1 Szexualizált megjelenés

Csak azért, mert valakit a megjelenése vagy a ruházata alapján szexinek értékelnek, még nem feltétlenül válik a tárgyiasítás áldozatává (APA Task Force, 2007; Zurbriggen & Roberts, 2013), de bizonyos módszerek feltűnően szexuálisabbá tehetik a megjelenést - növelve a tárgyiasítás valószínűségét (Smolak et al, 2014). Kutatások kimutatták, hogy mind a nők (Holland & Haslam, 2013; Loughnan et al., 2010) mind a férfiak (Gervais et al., 2012a; Gray et al., 2011; Loughnan et al., 2010) nagyobb valószínűséggel esnek tárgyiasítás áldozatául, ha szexualizált módon mutatják be őket.

A szakirodalomban a vonzerőt is említik, mint lehetséges befolyásoló tényezőt, de fontos kiemelni, hogy a „szexi” jelző lényegesen különbözik a „vonzó” kifejezéstől (Murnen & Smolak, 2013). Smolak, Murnen és Myers (2014) megpróbálták tisztázni az utóbbi jelzők közötti különbséget. Javaslatuk szerint a vonzó kifejezés olyan megjelenésre utal, amely ápolott, megfelel a társadalmi normáknak és összességében természetességet sugall. A szexi megjelenés a szexualizált testrészeket, például a női melleket vagy a férfiak mellkasát hangsúlyozza (Smolak et al, 2014). Egyes stílusok provokatívabbak lehetnek, mint mások, és a konkrétumokat többnyire a média és a divat határozza meg, de az egyszerű „több bőr = szexibb” szabály gyakran érvényesül (Gurung & Chrouser, 2007). Bár a szexualizáció a nők esetében gyakoribb, mint a férfiaknál (Ganahl et al., 2003), a férfiak szexualizált ábrázolása is jelen van a tömegmédiában (Connell & Messerschmidt 2005).

Smolak és munkatársai (2014) azt találták, hogy a nők úgy vélték, hogy sminket, provokatív ruhákat, szűk, szoros nadrágokat, rövid szoknyákat és magas sarkú cipőket kell viselniük ahhoz, hogy szexinek tűnjenek. Ezzel szemben a férfiak a tisztaságot és a jól öltözöttséget, a fitt és izmos testalkatot említették. Ezen hiedelmek tükröződnek abban, ahogyan a médiában a nőket és a férfiakat ábrázolják (Smith & Sanderson, 2015). Ezek a szexualizáló tényezők pedig hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a célszemélyt szexuális tárgyként érzékeljék (Fasoli et al., 2018).

Gurung és Chrouser (2007) kutatásukban – mely jelen dolgozat szempontjából módszertanilag is releváns – azzal érveltek, hogy bár a provokatívan öltözött nők negatív, szexista megítélése tárgyiasítónak tekinthető, ez az állítás valójában csak akkor lehet érvényes, ha figyelembe vesszük ugyanannak a nőnek a semleges öltözékű megjelenéséről alkotott

benyomásokat is. Kutatásukban ezért három nő semleges és provokatív ruházatú képeit mutatták be. Személyek közötti elrendezést alkalmaztak, ahol a kísérleti csoport csak a provokatívan öltözött nőt, a kontrollcsoport pedig csak a semlegesen öltözött nőt látta. Gurung és Chrouser (2007) azt feltételezte, hogy a provokatívan öltözött nőket jobban tárgyiasítják, és hipotézisük beigazolódott.

2.4.2 Nőkkel szembeni ambivalens szexizmus és a tárgyiasítás

A hagyományos nemi sztereotípiák tükröződhetnek a tárgyiasító viselkedésben, mely nézetek részben a nőkkel szemben ambivalens szexizmusban gyökereznek (Glick & Fiske, 1997; 2001; 2011). A szexuális tárgyiasítás következetesen kapcsolódik a szexizmushoz, mind a nők, mind a férfiak esetében (Gervais et al., 2018).

Az ellenséges szexista férfiak kevesebb neurális aktivitást mutattak a mentális állapotok tulajdonításáért felelős agyi területeken, amikor szexualizált női testekről készült képeket mutattak nekik, és a szexualizált nőt inkább cselekvés tárgyaként, mint aktívan cselekvőnek érzékelték egy implicit asszociációs teszt során (Cikara et al, 2011). Egy nemrégiben végzett vizsgálatban Guizzo és Cadinu (2020) kétféle reklámot mutatott be a férfiaknak - egy szexualizáló és egy semleges reklámot. Az előbbi magasabb szintű ellenséges szexizmust, az utóbbi pedig magasabb szintű jóindulatú szexizmust eredményezett. Hasonlóképpen, Rollero (2013) kimutatta, hogy a nők tárgyiasító ábrázolásai növelték a férfiak ellenséges szexizmusát velük szemben. A férfiak számára a nők tárgyiasítása hozzájárul a status quo fenntartásához, amely szerint a nemek közötti egyenlőtlenségek a társadalomban nagyrészt igazoltak (Rollero, 2013). Rollero (2013) szerint tehát a nők tárgyiasítása növeli az ellenséges szexizmust, de enyhíti a nemek közötti egyenlőtlenségek elutasítását, azaz a férfakkal szembeni ellenséges szexizmust. Ezek az eredmények az ambivalens szexizmus elméletéhez (Glick & Fiske, 1996) kapcsolódnak, amely szerint a tárgyiasított nők szexuális vonzerejüket a férfiak befolyásolására és ellenőrzésére használják.

Chapleau, Oswald és Russel (2007) kapcsolódó kutatása szerint az ambivalens szexizmus összefügg a nők körében a nemi erőszakról szóló mítoszok elfogadásával. Ez a nemi erőszakkal, annak áldozataival és elkövetőivel kapcsolatos tévhitek és sztereotípiák elfogadására utal, amire gyakori példa az a meggyőződés, hogy egy nő viselkedése vagy öltözködése szexuális bűncselekményt eredményezhet (Burt, 1980). Az ellenséges szexista hiedelmeket valló egyének nagyobb valószínűséggel tagadják, hogy a nőknek pozitív, emberi, másodlagos érzelmeik vannak (pl. együttérzés, reménykedés és nosztalgia: Viki & Abrams, 2003). Harsey és Zurbriggen (2021) kutatásukban szintén az ambivalens szexista meggyőződések és a nők

tárgyasítása közötti kapcsolatot vizsgálták. Elemzéseik azt mutatták, hogy mindkét nem esetében az ellenséges szexizmus a nők magasabb szintű tárgyasítását vetíti előre.

2.5 Öntárgyasítás

Fredrickson és Roberts (1997) elmélete szerint a nők szocializációjának részévé válhat, hogy internalizálják a testükről alkotott külső képet, és testrészek gyűjteményének tekintik magukat (Fredrickson és Roberts, 1997). Ezt a jelenséget a szakirodalom öntárgyasításnak nevezi. Ez a folyamat Cooley (1902) felvetéséhez kapcsolódik, miszerint én-érzetünk azáltal konstruálódik, ahogyan mások érzékelnek bennünket. Ily módon az öntárgyasítás az egyének, különösen a nők identitásának alapvető összetevője (Gervais et al., 2020).

Egyre több kutatás utal arra, hogy a nők és a férfiak között nincsenek különbségek az öntárgyasítás és a kapcsolódó tünetek tekintetében (Calogero, 2009; Choma et al, 2010). Kétségtelen, hogy a férfiak alacsonyabb szintű öntárgyasítást mutatnak, mint a nők (Calogero, 2009; Rollero & Tartaglia, 2016), de a fiatalabb férfiak körében egyre jellemzőbb, hogy aggódnak a fizikai megjelenésük miatt (Rollero, 2013), ami az öntárgyasítási folyamat felerősödését tükrözheti (Rollero & Tartaglia, 2016).

2.5.1 Az öntárgyasítás és mások tárgyasítása

Az öntárgyasítás összefüggésbe hozható mások kedvezőtlen észlelésével is (Roberts et al., 2018), beleértve más egyének tárgyasítását (Harsey & Zurbruggen, 2021). Strelan és Hargreaves (2005) kimutatták, hogy azok, akik hajlamosabbak az öntárgyasításra, nagyobb mértékben tárgyasítanak másokat. Utóbbi oka vélhetőleg egyszerű: azok, akik ki vannak hegyezve saját fizikai megjelenésükre, hajlamosak lehetnek arra, hogy hasonlóképpen vizsgáljanak másokat is. Definíció szerint azok, akik tárgyasítják önmagukat, túlzott hangsúlyt fektetnek a megjelenésre, így elképzelhető, hogy az öntárgyasító emberek nem csak saját, hanem mások megjelenését is fontosnak tartják (Strelan & Hargreaves, 2005).

2.5.2 Tárgyasított testtudat

A tárgyasított testtudat koncepció McKinley (1995) nevéhez fűződik, mérésére pedig az Objectified Body Consciousness (OBCS, McKinley & Hyde, 1996) kérdőívet fejlesztette ki munkatársával együtt. Utóbbi gyakran alkalmazzák az öntárgyasítás mérésére (Moradi & Huang, 2008). McKinley (1995) elméletének kiindulási alapja az az elképzelés, hogy a női test úgy épül fel, mint egy tárgy amit nézünk. Szerinte ezt a szemléletet a nők magukévá teszik és ez a tárgy-élmény a tárgyasított testtudat. Moradi és Varnes (2017) úgy vélik, a tárgyasított testtudat (McKinley & Hyde, 1996) és az öntárgyasítás (Fredrickson & Roberts, 1997) azonos fogalmak. A tárgyasított testtudat koncepció eredetileg nők élményeinek magyarázatára

született, azonban a tételek – a nőkhez hasonlóan – férfiak esetében is három faktorba töltődnek (McKinley, 1998). Longitudinális vizsgálati eredmények igazolják, hogy az OBCS férfiak és nők körében egyaránt alkalmazható, megbízható kérdőív (Nyitrai et al., 2019).

2.6 A szexualizáció preferálása

A szexualizáció preferálása („enjoyment of sexualization”) az a jelenség, amikor az egyén a másoktól, külső megjelenése alapján érkező szexuális figyelmet pozitívnak és jutalmazónak értékeli (Rollero et al., 2022), kezdetben nőkre alkalmazták (Liss et al., 2011). A jelenség koncepciója azon a tényen alapult, hogy sok nő hajlamos önszexualizáló magatartásformákat folytatni (pl. rúdtánc), és egyes nők keresik a lehetőséget, hogy mások szexualizálják őket, és talán még preferálják is ezt (Liss et al., 2011). Bár kezdetben nőkre jellemző jelenséggént hivatkoztak rá, későbbi kutatások kimutatták, hogy a férfiak is preferálhatják a szexualizációt (Visser, et al., 2014; Ward et al., 2016). Visser és munkatársai (2014) kutatásukban megállapították, hogy a szexualizáció preferenciájának mérésére kifejlesztett Enjoyment of Sexualization Scale (ESS; Liss et al., 2011) megbízható mérőeszköz, amely a férfiak értékelésére is használható.

A nők esetében a szexualizáció preferenciáját a férfiak szexualizált figyelmének kiváltása által okozott szubjektív felhatalmazás érzésével hozták összefüggésbe. A testük feletti kontroll megszerzésével erősnek és felszabadultnak érzik magukat (Bue & Harrison, 2019; Levy, 2005). Empirikus bizonyítékok arra utalnak, hogy egyes nők a férfiak csodálatán keresztül érik el a felhatalmazottság érzését (Liss et al., 2011). Más kutatók azonban azt állítják, hogy valószínűbb, hogy a nők szexualizáció iránti preferenciája a nők alsóbbrendűségét és függőségét állandósító szexista ideológiák elfogadásával függ össze (Levy, 2005).

A férfiak esetében sokkal kevésbé valószínű a kapcsolat a szexualizáció preferenciája és a felhatalmazottság érzése között. Visser és munkatársai (2014) szerint a férfiak ugyanúgy kedvelik a csupasz mellkasukkal kiváltott szexuális figyelmet, mint a nők, akik ugyanezt a hivalkodó öltözködéssel érik el. A férfiak esetében azonban a szexualizáció iránti preferenciát inkább az ideális testkép iránti vágy hajtja (Grieve & Helmick, 2008). Sőt, azt is megállapították, hogy a férfiak számára a szexualitás nem annyira a külsőségeket jelenti, hanem sokkal inkább azt, hogy mennyire erősek és dominánsak (Smolak et al., 2014). Más szóval a szexualizáció preferenciája mindkét nemnél előfordulhat, de ennek eredete a hagyományos nemi szerepeken keresztül eltérő lehet (Rollero et al., 2022).

2.6.1 Az öntárgyasítás és a szexualizáció preferálása

Plieger és munkatársai (2021) szerint a szexualizáció preferálása az öntárgyasítás egyik lehetséges formája. Hasonlóképpen Liss, Erchull és Ramsey (2011) azzal érvelnek, hogy a szexualizált figyelmet preferáló egyének különösen veszélyeztetettek lehetnek a tárgyiasítással szemben. Eredményeik azonban azt mutatták, hogy a szexualizáció preferenciája szignifikáns pozitív összefüggést mutatott az önértékeléssel, és így meg kell különböztetni az öntárgyasítástól, amely alacsonyabb önértékelést eredményez (Choma és mtsai., 2010). Ez utóbbival összhangban Visser és munkatársai (2014) azt találták, hogy az öntárgyasításhoz képest a szexualizáció preferálása pozitívabb önértékeléssel jár együtt, legalábbis rövid távon. Szerintük a szexualizációt preferáló egyének valószínűleg vonzónak és szexuálisan kíváncsnak tartják magukat.

2.6.2 A háttérben álló ambivalens szexizmus

Empirikus kutatások megerősítették, hogy a nők körében az ambivalens szexizmus és a szexualizáció preferálása korrelál egymással, azaz a szexualizációt preferáló nők nagyobb valószínűséggel fogadnak el ellenséges és jóindulatú szexista nézeteket a nőkkel szemben (Riemer et al., 2020).

Franzoi (2001) például kimutatta, hogy a jóindulatú szexizmus összefügg a megjelenéssel kapcsolatos aggályokkal, különösen a kozmetikumok használatának támogatásával. Az ellenséges szexizmus magában foglalja a negatív hiedelmeket arról, hogy a nők hogyan próbálják irányítani a férfiakat (Glick & Fiske, 1996). A szexualizáció preferenciájának egy része abból az érzésből eredhet, hogy a szexualizáció a férfiak feletti kontroll megszerzésének egy módja, és így a jelenség az ellenséges szexizmussal is összefüggésbe hozható (Liss et al, 2011) Liss, Erchull és Ramsey (2011) főiskolás nők mintáját vizsgálva azt találták, hogy a szexualizáció preferenciájának mértékét az ellenséges és a jóindulatú szexizmus egyaránt előre jelezte. Hasonlóképpen, Sácz és munkatársai (2019) a szexualizáció preferálása és a jóindulatú szexizmus kapcsolatát vizsgálva azt találták, hogy a változók pozitívan korreláltak egymással.

Bár a férfiakkal végzett tanulmányok száma lényegesen kisebb, néhány tanulmány a hagyományos nemi szerepekhez való ragaszkodást is kiemeli a szexualizáció preferálásának lehetséges magyarázataként (Smolak et al, 2014). Továbbá egy viszonylag friss tanulmány szerint a szexualizáció preferálása olyan szexista nézetekből is eredhet, amelyek szerint a nőknek vonzónak és szerethetőnek kell lenniük, a férfiaknak pedig dominanciára, hatalomra és erőre kell törekedniük (Fasoli et al., 2018). Rollero és munkatársainak (2022) tanulmányában az ellenséges szexizmus erősen pozitívan kapcsolódott a szexualizáció preferenciájához mind

a férfiak, mind a nők esetében. Ez alátámasztja a fent említett hipotézist (Smolak et al., 2014), miszerint a hagyományos nemi szerepek és elvárások feltehetően megmagyarázzák, hogy a férfiak miért preferálják a szexualizációt.

3. Vizsgálat

A kutatás a férfiak és nők nemekkel kapcsolatos ambivalens nézeteit, a tárgyiasítási és öntárgyiasítási folyamatokat, illetve a szexualizáció preferálását volt hivatott felmérni. Ezentúl meg szeretnénk volna vizsgálni, hogy az említett változók, illetve ezek összefüggésének tekintetében állnak-e fenn különbségek férfiak és nők között.

Fredrickson és Roberts (1997) tárgyiasítási elmélete szerint a tárgyiasítás elszenvedői elsősorban nők, művelői pedig javarészt férfiak. A nőket nagyobb arányban érinti a tárgyiasítás, mint a férfiakat (Gervais et al., 2012a; Gervais et al., 2012b; Vaes et al., 2011), valamint fontos kiemelni, hogy mindkét nem részéről gyakoribb a jelenség nőkre irányuló formája (Kellie et al., 2019). Léteznek olyan módszerek, melyek által egy adott személy megjelenésében hangsúlyosabbá válnak a szexuális ingerek – ezzel pedig megnő az őt érő tárgyiasítás valószínűsége (Smolak et al., 2014).

H1: Feltételezem, hogy a mind a nők, mind a férfiak alacsonyabbra értékelik a nők mentális képességét és erkölcsi tartását, azaz nagyobb mértékben tárgyiasítják a nőket, mint a férfiakat.

H2: Feltételezem, alacsonyabb értékelést kap ugyanannak a személynek a mentális képessége és erkölcsi tartása, azaz nagyobb mértékű tárgyiasítás éri őt, ha ruházatát tekintve szexualizált a megjelenése, mint amikor semleges.

Kutatási eredményekre támaszkodva (Calogero, 2009; Rollero & Tartaglia, 2016), valamint Frederickson és Roberts (1997) tárgyiasítási elméletéből kiindulva, a férfiak alacsonyabb szintű öntárgyiasítást mutatnak, mint a nők.

H3: Feltételezem, hogy a férfiak esetében alacsonyabb az öntárgyiasítás szintje, mint nők esetében.

Strelan és Hargreaves (2005) kutatásuk során megállapították, hogy azok a nők és férfiak, akik hajlamosabbak az öntárgyiasításra, nagyobb mértékben tárgyiasítanak másokat. Az összefüggés mögött az állhat, hogy az önmagukat tárgyiasító személyek túlzott hangsúlyt fektetnek a megjelenésre, így elképzelhető, hogy az öntárgyiasító emberek nem csak saját megjelenésüket, hanem mások megjelenését is hasonlóan fontosnak tartják (Strelan & Hargreaves, 2005).

H4: Feltételezem, hogy azok a vizsgálati személyek, akik tárgyiasítják önmagukat, hajlamosabbak mások tárgyiasítására.

Glick és Fiske (1996) kutatásuk során kimutatták, hogy a férfiak magasabb pontszámot érnek el az ASI skálán, illetve a férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus alskáláján (Glick & Fiske 1999; Glick et al., 2004) egyaránt. Másrészt, a nőkről megállapították, hogy nagyobb ellenségességet mutatnak a férfiakkal szemben (Glick & Fiske 1999; Glick et al., 2004).

H5: Feltételezem, hogy férfiak esetében magasabb a nőkkel szembeni ambivalens szexizmus, valamint férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus szintje és alacsonyabb a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus szintje.

Glick és Fiske (1999) kimutatták, hogy a férfiakkal szembeni jóindulatú nézetek és az ASI mindkét alskálája összefüggést mutatnak egymással. A jóindulatú szexizmust mérő alskálák összefüggését azzal magyarázták, hogy a férfiaknak szükségük van a nőkre, és fordítva. A nőkkel szembeni ellenséges és a férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus közötti összefüggés hátterében pedig véleményük szerint az áll, hogy akik nőkkel szemben ellenséges nézeteket vallanak, azok valószínűleg jóindulatúak a férfiakkal szemben. Eredményeik szerint az AMI ellenséges alskálája nem mutat összefüggést az ASI alskáláival, ugyanis a férfiakkal szembeni ellenséges attitűdök nem támogatják a hagyományos nemi szerepeket.

H6: Feltételezem, hogy férfiak és nők körében is a nőkkel szembeni jóindulatú és ellenséges nézetek összefüggést mutatnak a férfiakkal szembeni jóindulatú nézetekkel, azonban a férfiakkal szembeni ellenséges nézetekkel nem.

Számos kutatási eredmény alátámasztotta, hogy az ellenséges szexizmus összefügg a nők tárgyiasításával férfiak körében (Cikara et al., 2011; Guizzo & Cadinu, 2020; Rollero, 2013). A férfiak számára a nők tárgyiasítása hozzájárul a status quo fenntartásához, mely szerint a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenségek nagyrészt megalapozottak (Rollero, 2013). Harsey és Zurbriggen (2021) azt találták, hogy a nőket célzó tárgyiasítás elfogadása összefügg a szexista nézetekkel férfiak és a nők körében egyaránt. Elemzéseik kimutatták, hogy mindkét nem esetében az ellenséges szexizmus előrejelzi a nők tárgyiasításának magasabb szintjét.

H7: Feltételezem, hogy a nőkkel szemben ellenséges szexizmus a nők mentális képességének és erkölcsi tartásának alacsonyabb értékelésével, azaz a nők tárgyiasításával összefüggést mutat.

Kutatások alátámasztották, hogy az ambivalens szexizmus és a szexualizáció preferálása összefüggést mutat nők körében, vagyis azok a nők, akik jobban preferálják a szexualizációt, nagyobb mértékben fogadják el a nőkkel szembeni ellenséges és jóindulatú szexista nézeteket (Riemer et al., 2020; Liss et al., 2011; Sáez et al., 2019). Rollero és munkatársainak (2022)

eredményei szerint, a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus erős, pozitív összefüggésben áll a szexualizáció preferálásával férfiaknál és nőknél egyaránt. Férfiak esetében egyes tanulmányok a hagyományos nemi szerepekhez való ragaszkodást emelik ki, mint lehetséges magyarázatot a szexualizáció preferálására (Smolak et al., 2014), amely szexista nézetekből is eredhet (Fasoli et al., 2018). Glick és Fiske (1999) azonosították azokat a szexista nézeteket, amelyek a hagyományos nemi viszonyokat igazolják. Ezek a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus, és a nőkkel és férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus, melyekről kimutatták, hogy összefüggést mutatnak egymással (Glick és Fiske, 1999).

H8: Feltételezem, hogy a nőkkel szembeni ellenséges és jóindulatú, valamint a férfiakkal szembeni jóindulatú szexista nézetek, a szexualizáció preferálásának magasabb szintjével mutatnak összefüggést.

Plieger és munkatársai (2021) szerint a szexualizáció preferálása az öntárgyasítás egy lehetséges formája. Liss, Erchull és Ramsey (2011) is azt találták, hogy az öntárgyasítás testfelügyelet faktorával erős összefüggést mutat a szexualizáció preferálása, melyből arra következtettek, hogy azok az egyének, akik preferálják a szexuális jellegű figyelmet, különösen veszélyeztetettek lehetnek az öntárgyasítással szemben.

H9: Feltételezem, hogy azok a vizsgálati személyek, akik jobban preferálják az szexualizációt, hajlamosabbak az öntárgyasításra.

3.1 Vizsgálati minta

A kutatás során kérdőíves módszert alkalmaztunk, a kérdőív kitöltésére online formában volt lehetőség, önkéntes alapon. A 18 év feletti személyeket közösségi médiafelületek segítségével toboroztuk. A kitöltés során biztosítva volt a teljes anonimitás, illetve a kitöltés megszakításának lehetősége. Az adatgyűjtés 2023. december 18-tól 2024. március 11-ig tartott. Összesen 257 érvényes kitöltés érkezett a kétféle kérdőívre, 125 az egyikre és 132 a másikra. Hat főt a skála ellenőrző tételére adott válaszuk alapján kiszűrtünk, két fő pedig 18 éven aluli volt, így ezeket a válaszokat figyelmen kívül hagytuk. A női kitöltők aránya jóval magasabb volt (78%), mint a férfiaké. A kitöltők átlagéletkora 44,75 év (sd = 14,29), a legfiatalabb kitöltő 18, a legidősebb 79 éves volt.

3.2 Vizsgálati módszerek, mérőeszközök

A vizsgálat tervét az Intézeti Kutatásetikai Bizottság 2023. december 8-án jóváhagyta, az engedély száma: UD-IP-2023/99.

3.2.1 Demográfiai adatok

A kérdőív demográfiai kérdésekkel indul. Rákérdez a nemre, életkorra, legmagasabb iskolai végzettségre, szexuális irányultságra („Melyik nemhez/nemekhez vonzódik Ön?”), lakóhelyre és a családi állapotra.

3.2.2 Tárgyasítás vizsgálata – képek értékelése

A kérdőív következő részében a tárgyasítás került felmérésre. A vizsgálati személyeknek négy képet kellett értékelniük nyolc kérdés mentén. Nyolc kép generálása történt AI (AI Human Generator: https://perchance.org/ai-human-generator?_cacheBust=0.9625664171525261) és photoshop program segítségével. A végeredmény két-két férfi és nő, akik megjelennek semleges, illetve szexualizált öltözékben is. A szexualizált megjelenéshez elsősorban a több bőr = szexisebb szabályt alkalmaztuk (Gurung & Chrouser, 2007), valamint korábbi eredményekre alapozva (Barlett et al., 2008; Ricciardelli et al., 2010) a szexualizált nők kihívó ruhákban (szűk, feszes nadrág, rövid szoknya, magassarkú cipő), míg a férfiak izmaikat fitogtatva kerültek bemutatásra.

Gurung és Chrouser (2007) kutatásának mintájára egy vizsgálati személy egy női és férfi célingert csak egyféle öltözékben látott. A kérdőívben kétféle elrendezésben és kombinációban jelenhetnek meg a képek. A kitöltő számára véletlenszerűen nyílt meg egy adott variáció. A két elrendezés, illetve a sorrend online program (<https://www.random.org/lists/>) segítségével lett véletlenszerűen generálva, olyan módon, hogy egy provokatív öltözékű férfi és nő, valamint egy semleges öltözékű férfi és nő kerüljön mindkettőbe. A végeredmény két komplementer kérdőív lett, ahol ugyanaz a célingerek sorrendje, azonban ahol az egyik variációban a célinger szexualizált öltözékben jelenik meg, ott a másik verzióban semleges az öltözeke.

Az 1. mellékletben található képeket a vizsgálati személyek nyolc állítás mentén értékelték. Az itemek egy korábbi kutatásra (Kellie et al., 2018) alapozva lettek kiválasztva, melyben különböző öltözékű nőket kellett értékelniük a résztvevőknek a tárgyasítás két dimenziója, a mentális képesség és az erkölcsi tartás mentén. A kutatók részletesen megindokolták az itemek kiválasztását, melynek folyamatában céljuk az volt, hogy mind a működés, mind a tartás mentális és erkölcsi oldalról is felmérésre kerüljön. Végül nyolc itemet választottak ki, két korábbi kutatásra alapozva (Blake et al., 2016; Gray et al., 2007) melyből két-két tétel a mentális és morális működésre, két-két item pedig a mentális és morális tartásra vonatkozik.

Kellie, Blake és Brooks (2018) kutatásukban a mentális, valamint erkölcsi működés és tartás méréséhez Gray, Gray és Wegner (2007) faktoranalízisét vették alapul. A legmagasabb

terhelésű itemeket választották ki, melyeket Blake, Bastian és Denson (2016) rövidített skálájukon szintén alkalmaztak a változók értékelésére szexualizált és nem szexualizált nők esetében. A tételek között szerepel például, hogy „Ön szerint mennyire képes ez a személy kontrollálni vágyait, érzelmeit vagy impulzusait?”. Az itemeket egy hatfokú Likert-skálán kellett értékelniük a vizsgálati személyeknek, annak megfelelően, hogy mennyire értenek egyet az állítással (1 = egyáltalán nem; 6 = teljes mértékben), az alacsonyabb összpontszám magasabb tárgyiasítást jelent. A tételek magyarra történő fordítása szokott, sztenderd módszerrel történt. Angol nyelvű tanár segítségével oda-vissza fordítást végeztünk. A generált képek, valamint a tárgyiasítás vizsgálatára irányuló tételek megtalálhatóak az *1. mellékletben*.

3.2.3 Tárgyiasított Testtudat Skála (OBCS) – Testfelügyelet alskála

A kérdőív következő részében a vizsgálati személyek a McKinley és Hyde (1996) által kifejlesztett Tárgyiasított Testtudat Skála (Objectified Body Consciousness; OBCS) nyolc itemből álló test felügyelet alskáláját töltötték ki. Az eredeti alskála Cronbach-alfája 0,82, azaz megbízható mérőeszköz. Az 1., 2., 3., 4., 7. és 8. itemek fordítottak, pontozásuk is ennek megfelelően történik. A magasabb pontszám a testfelügyelet magasabb szintjét jelenti (McKinley & Hyde, 1996). A kérdőív magyar fordítását Nyitrai és munkatársai (2019) végezték, belső konzisztenciája a Cronbach-alfa érték alapján elfogadható volt: 0,737 (Nyitrai et al., 2019). A skála a *2. mellékletben* tekinthető meg.

3.2.4 Enjoyment of Sexualization Scale (ESS)

A Szexualizáció preferálását mérő skála (Enjoyment of Sexualization Scale [ESS]; Liss et al., 2011) egy 8 itemből álló mérőeszköz, mely a szexualizáció preferálásának mérésére alkalmas. Az itemek között olyan állítások szerepelnek, mint: „Fontos számomra, hogy a férfiak vonzódjanak hozzám”, ezeket egy ötfokú Likert-skálán kell értékelniük a vizsgálati személyeknek (1 = egyáltalán nem értek egyet; 5 = teljes mértékben egyetértek). Az ESS eredetileg nők vizsgálatára lett kifejlesztve, a Cronbach-alfa érték alapján (0,85) nők körében megbízhatóan alkalmazható mérőeszköz. Minél magasabb a skálán elért pontszám, annál jobban preferálja az egyén a szexualizációt (Liss et al., 2011).

Visser és munkatársai (2014) módosították az eredeti tételeket olyan módon, hogy férfiak élményeire irányuljon (pl. „Fontos számomra, hogy a nők vonzódjanak hozzám”). Így a skála belső konzisztenciája magas volt (Cronbach-alfa = 0,88) megbízhatóan alkalmazható mérőeszköz (Visser et al., 2014). A kérdőívnek magyar adaptációja egyelőre nem ismert, így a fordítást ez esetben is szokott, sztenderd módszerrel végeztük el. A kérdőív magyar változata a *3. mellékletben* található.

3.2.5 Ambivalens Szexizmus (ASI) & Férfiakkal Szembeni Ambivalencia Kérdőív (AMI)

A nőkkel és férfiakkal kapcsolatos attitűdök méréséhez két kérdőív rövidített változatát alkalmaztuk, Szabó (2008) kutatására alapozva. Egyrészt a Glick és Fiske-féle (1996) Ambivalens Szexizmus Kérdőívet (ASI) a nőkkel szembeni, másrészt a Férfiakkal Szembeni Ambivalencia (AMI) kérdőívet (Glick & Fiske, 1999) a férfiakkal szembeni előítéletek mérésére. Az AMI-t és ASI-t a nemi előítéleteket célzó vizsgálatokban gyakran alkalmazzák, ezek között magyar kutatások is szerepelnek (Kovács, 2001; 2004, Nguyen Luu et al., 2003-2004). Szabó (2008) kiemeli, hogy az adaptáció során, a végleges kérdések kiválasztásakor figyelembe vették az utóbbiak eredményeit is (pl. egy adott tétel értelmezhető-e magyar kulturális kontextusban).

Az ASI (Glick & Fiske, 1996) egy eredetileg 22 tételből álló skála, mely az ellenséges (pl. „A nők túl könnyen megsértődnek”) és a jóindulatú szexizmus (pl. „A férfiak a nők nélkül nem teljeseek”) mérésére alkalmas. A Szabó (2008) által módosított verziója 21 tételből áll, melyeket ötfokú Likert-skálán kell értékelnie a kitöltőnek, annak megfelelően, hogy mennyire ért egyet az adott állítással. A magasabb pontszám nagyobb szexizmust jelent, a magyarra adaptált verzióban nem szerepelnek fordított tételek. A mérőeszköz magyar változatának Cronbach-alfa értéke 0,84, így megbízhatóan alkalmazható (Szabó, 2008). A skála a 4. *mellékletben* tekinthető meg.

A férfiakkal szembeni ambivalens nézetek mérésére alkalmas AMI (Glick & Fiske, 1999) eredetileg 20 tételből áll, melyből Szabó (2008) kutatása során 15-öt válogatott ki és alkalmazott. A kérdőív alszálái között szerepelnek a jóindulatú (pl. „Még ha mindkét fél dolgozik is, a nőnek oda kell figyelnie a férfiről való gondoskodásra”) és az ellenséges szexizmus alszálák („A férfiak mindig küzdeni fognak, hogy nagyobb kontrolljuk legyen a társadalomban, mint a nőknek”). Minden tételt ötfokú Likert-skálán kell értékelnie a vizsgálati személynek. A magyar verziója belső konzisztenciája a Cronbach-alfa érték alapján (0,78) megbízható mérési eszköz (Szabó, 2008). A skálát az 5. *melléklet* tartalmazza.

4. Eredmények és azok értékelése

4.1 A kérdőív két verziójának összevetése

Az adatok feldolgozását az R-Stúdió statisztikai program segítségével végeztük.

Első lépésben megvizsgáltuk, hogy a demográfiai adatok tekintetében van-e szignifikáns különbség a kétféle kérdőív között. Utóbbit a nem, életkor, családi állapot, végzettség és a vonzalom („Melyik nemhez/nemekhez vonzódik Ön?”) vonatkozásában vizsgáltuk meg, a kutatás szempontjából ezek bizonyultak relevánsnak. A nem és a családi állapot vizsgálatához

Pearson-féle khi-négyzet próba alkalmazása történt. A családi állapot esetében az „Özvegy” és az „Egyedülálló” válaszokat egy kategóriaként kezeltük. Sem a nem ($\chi^2 = 0,15$; $df = 1$; $p = 0,7014$), sem a családi állapot ($\chi^2 = 2,05$; $df = 3$, $p = 0,56$) tekintetében nem volt eltérés a két kérdőív között. Az életkor esetében első körben normalitásvizsgálatot végeztünk Kolmogorov-Szmirnov próbával, a normál eloszlás egyik kérdőív esetében sem teljesült ($D_1 = 0,126$; $p_1 = 0,038$; $D_2 = 0,155$; $p_2 = 0,0035$), ezért a következő lépésben Wilcoxon-próbát alkalmaztunk, mely alátámasztotta, hogy az életkor tekintetében sincs szignifikáns eltérés a kérdőívek között ($W = 875$; $p = 0,4$). Fischer-féle egzakt próbát alkalmaztunk a végzettség és vonzalom esetében, mert egyes cellák gyakorisága kevesebb volt, mint 5. Az eredmények a végzettség ($p = 0,215$) és a vonzalom ($p = 0,5$) tekintetében nem voltak szignifikánsak. Az összes vizsgálati szempontból releváns demográfiai változó független a kérdőív típusától, azaz a két kérdőív összehasonlítható.

4.2 Leíró statisztikák

Következő lépésben az egyes skálák és alskálák megbízhatóságát állapítottuk meg Cronbach-alfa értékek segítségével, valamint meghatározásra kerültek a leíró statisztikai mutatók is (átlag, medián, szórás). Kolmogorov-Szmirnov próbával végeztünk normalitásvizsgálatot, mely alapján a változók normál eloszlásúak. A Cronbach-alfa érték csak az AMI ellenséges szexizmust mérő alskálája esetében volt 0,7 alatti, 0,58, azonban attitűdskálák esetében elfogadható egy alacsonyabb, 0,5 körüli Cronbach alfa érték is (Horváth, 1997; idézi Rózsa et al., 2006). A megbízhatósági mutatókat, valamint a leíró statisztikát az 7. számú melléklet tartalmazza. A 8. számú melléklet összegzi a vizsgált változók Pearson-féle korrelációs együtthatóit.

4.3 Hipotézisek vizsgálata

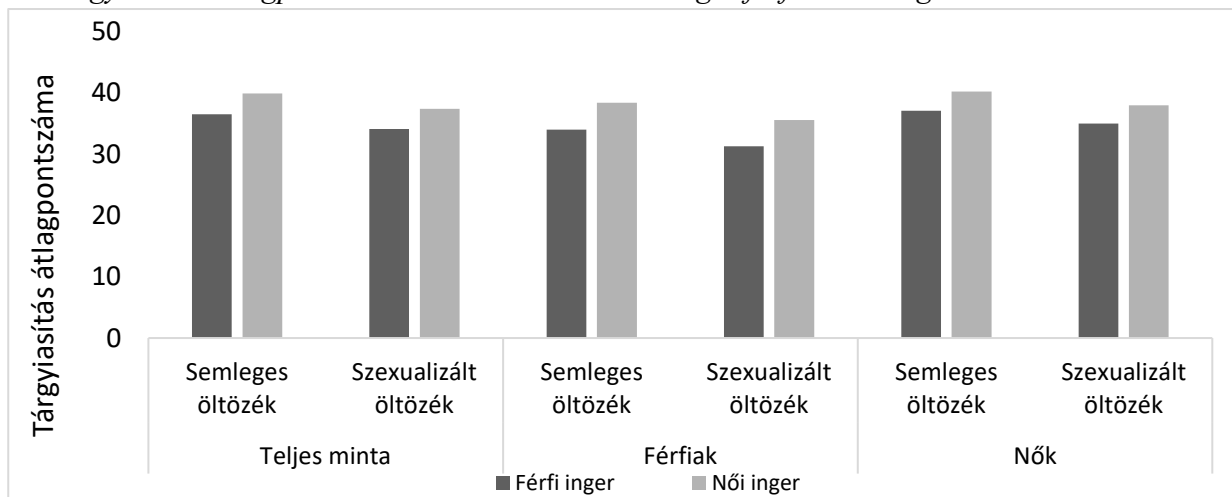
Az első két hipotézis vizsgálatához többszemponos varianciaanalízist alkalmaztunk. Első körben elemeztük, hogy a tárgyasítás mértékét tekintve volt-e szignifikáns hatása a célinger nemének és öltözékének, illetve hogy a vizsgált változók között van-e interakció. Az eredmények alapján az inger nemének ($F = 150,06(1, 256)$; $p < 0,05$) és az öltözéknek ($F = 79,7(1, 256)$; $p < 0,05$) is szignifikáns hatása van, azonban ezek között nem találtunk interakciót ($F = 0,01(1, 256)$; $p = 0,93$). Utóbbi eredmény férfiak (rendre $F = 40,87(1, 56)$, $p < 0,05$; $F = 14,43(1, 56)$, $p < 0,05$; $F = 0,01(1, 256)$, $p = 0,91$) és nők (rendre $F = 110, 78(1, 199)$, $p < 0,05$; $F = 54,94(1, 199)$, $p < 0,05$; $F = 0,07(1, 199)$, $p = 0,79$) mintáján is teljesült.

Az első hipotézis vizsgálatához az inger nemének hatását elemeztük. Csoportonként vizsgáltuk meg, hogy hogyan alakul tárgyasítás átlagpontszáma a teljes mintát, valamint külön

a nőket és férfiakat tekintve. A négy vizsgált csoport: a szexualizált férfi és női, valamint a semleges férfi és női ingerek. A teljes mintán, valamint férfiak és nők körében is következetesen alacsonyabb a tárgyiasítás átlagpontszáma férfi célingerek esetében az öltözéktől függetlenül (lásd 5. ábra). Azaz, magasabb a férfiakat érő tárgyiasítás, így az első hipotézist elvetjük.

5. ábra

A tárgyiasítás átlagpontszámai szexualizált és semleges férfi és női ingerek esetén

A második hipotézis vizsgálatához az öltözék hatását elemeztük. Megnéztük, hogy az egyes képek esetében hogyan alakul a tárgyiasítás átlagpontszáma. Az eredményeket az 1. táblázat összegzi. A teljes ($t = 0,94$; $df = 255$; $p = 0,35$), a férfi ($t = 0,27$; $df = 55$; $p = 0,79$) és a női ($t = 0,99$; $df = 198$; $p = 0,32$) mintán is azt találtuk, hogy a második kép esetében nem volt szignifikáns eltérés a semleges és a szexualizált változat között. A többi három kép esetében a teljes mintát nézve, valamint férfiak és nők körében is magasabb tárgyiasítást kapott a képek szexualizált változata, az átlagpontszámok közötti különbség két esetben (férfi mintán a 4. kép; női mintán az 1. kép) tendenciaszerű volt, az összes többinél szignifikáns különbséget tapasztaltunk (lásd az 1. táblázatot).

1. táblázat

A tárgyiasítás átlagpontszámai az egyes képek szexualizált és semleges változata esetén

	Teljes minta		Férfiak		Nők	
	Szexualizált	Semleges	Szexualizált	Semleges	Szexualizált	Semleges
1. kép (nő)	36,94	38,92	35,04	38,43	37,51	39,06
2. kép (férfi)	35,40	36,19	33,75	34,24	35,85	36,78
3. kép (férfi)	32,73	36,78	28,10	34,68	34,13	37,73
4. kép (nő)	37,91	40,86	35,68	38,83	38,51	41,48

A harmadik hipotézis vizsgálatához kétmintás t-próbát alkalmaztunk. Az eredmény nem volt szignifikáns, azaz nincs szignifikáns különbség férfiak és nők között az OBCS tekintetében, csak tendenciaszerű eltérést kaptunk ($t = 1,831$; $df = 255$; $p = 0,07$). Ez alapján a harmadik hipotézist elvetjük, de ez további vizsgálatot igényel.

A negyedik hipotézis vizsgálatához első körben a kiszámoltuk a tárgyiasítás átlagpontszámát, amely minél alacsonyabb, annál magasabb a tárgyiasításra irányuló hajlam. Ezt követően Pearson-féle korrelációs számítást végeztünk az OBCS változóval. Ezt külön megtettük a teljes mintára, majd nőkre és férfiakra nézve is. Az eredmények alapján az OBCS szignifikánsan korrelál a tárgyiasítás mutatójával a teljes mintát ($r = -0,21$; $p = 0,001$) és a nőket ($r = -0,18$; $p = 0,01$) tekintve, valamint tendenciaszerű összefüggést találtunk a változók között férfiak ($r = -0,22$; $p = 0,09$) körében is. Mindhárom esetben fordított irányú, gyenge a kapcsolat. Az eredmények alátámasztják a negyedik hipotézist.

Az ötödik hipotézis esetében kétmintás t-próba segítségével vizsgáltuk meg, hogy valóban fennállnak-e a feltételezett nemi különbségek a két szexizmust mérő skála esetében. Az eredmények alapján a férfiakkal szembeni jóindulatú ($t = 1,68$; $df = 255$; $p = 0,09$), illetve a nőkkel szembeni ellenséges ($t = 1,81$; $df = 255$; $p = 0,07$) szexizmus szintje férfiak körében volt magasabb, tendenciaszerű a különbség. Emellett, a nőkkel szembeni jóindulatú szexizmus mértéke férfiak körében ($t = 2,68$; $df = 255$; $p = 0,01$), míg a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus nők körében ($t = -3,95$; $df = 255$; $p < 0,01$) szignifikánsan magasabb. Az ötödik hipotézist alátámasztják az adatok.

A hatodik hipotézis esetében Pearson-féle korrelációs számítást végeztünk. A korrelációs együtthatókat a 2. táblázat tartalmazza, melyből látható, hogy az ASI alsóskálái férfiak és nők esetében is szignifikánsan korrelálnak az AMI jóindulatú alsóskálájával. Az AMI ellenséges

alskálája csak férfiak esetében nem korrelál szignifikánsan az ASI alskáláival, nők körében az ASI és az AMI alskálái mind szignifikánsan korrelálnak egymással.

2. táblázat

Az ASI és az AMI alskáláinak korrelációs együtthatói férfiak és nők esetében

	ASI jóindulatú		ASI ellenséges		AMI jóindulatú	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
ASI jóindulatú						
ASI ellenséges	0,34**	0,55***				
AMI jóindulatú	0,73***	0,75***	0,41**	0,51***		
AMI ellenséges	0,2	0,45***	0,05	0,43***	0,32*	0,48***

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

A hetedik hipotézis vizsgálatához Pearson-féle korrelációs számítással néztük meg, hogy az két női célinger különböző változatainak esetében a tárgyiasítás mértéke szignifikáns összefüggést mutat-e az ASI ellenséges alskálájával. A statisztikai eredmények alapján az első női célinger szexualizált ($r = -0,18$; $p = 0,04$) és semleges ($r = -0,23$; $p = 0,01$) varióját érő tárgyiasítás mértéke is szignifikáns összefüggést mutat a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus szintjével. A második női célinger esetében a szexualizált változatnál tendenciaszerű az összefüggés ($r = -0,16$; $p = 0,06$), a semlegesnél pedig szignifikáns ($r = -0,21$; $p = 0,01$). A korrelációs együtthatók negatív előjele azt mutatja, hogy minél magasabb az ellenséges szexizmus szintje, annál magasabb a nőket érő tárgyiasítás mértéke, így a hipotézis teljesül.

A nyolcadik hipotézis szerint a férfiakkal és nőkkel kapcsolatos jóindulatú, valamint nőkkel szembeni ellenséges szexista nézeteket összefüggést mutatnak a szexualizáció preferálásával. Pearson-féle korrelációs számítást alkalmaztunk a hipotézis vizsgálatához. Az ESS, valamint az AMI jóindulatú és az ASI mindkét alskálájának korrelációs együtthatóit vettük figyelembe, melyek a 8. számú mellékletben találhatóak. Az eredmények alapján az ESS és az ASI ellenséges és jóindulatú, valamint az AMI jóindulatú szexizmust mérő alskálája is szignifikánsan korreláltak egymással. A statisztikai próbák eredményei alapján a hipotézist megtartjuk.

A kilencedik feltételezés szerint azok a vizsgálati személyek, akik jobban preferálják a szexualizációt, hajlamosabbak az öntárgyiasításra. A 8. számú mellékletben ismertetett értékek között látható, hogy az OBCS és az EES közötti Pearson-féle korrelációs együttható értéke 0,37

($p < 0,001$), azaz szignifikáns összefüggés van a két változó között. Az eredmények alapján tehát, az utolsó hipotézist megtartjuk.

4.4 Kiegészítő vizsgálatok és utóvizsgálat

Azt, hogy az OBCS kapcsolatban áll-e az életkorral, Spearman-féle korrelációs számítással vizsgáltuk meg, mert az életkor normál eloszlása nem teljesült. Az OBCS és az életkor ellentétes irányú szignifikáns kapcsolata mind a nők ($r = -0,27$; $p < 0,01$) mind a férfiak ($r = -0,29$; $p < 0,01$) esetében fennáll.

Az eredmények kiértékelését követően indokoltnak tartottuk egy utóvizsgálat kivitelezését is a tárgyiasítás mérésénél használt képekre (lásd *1. melléklet*) vonatkozóan az eredmények mélyebb értelmezésének elősegítése érdekében. Célunk az volt, hogy felmérjük az egyes célingerek vonzerejét, azt hogy ruházatuk mennyire szexi, illetve mennyire szokatlan a megjelenésük. Az utóvizsgálat engedélyszáma UD-IP-2024/12. Az adatgyűjtés 2024. április 4 – 10-ig tartott. Összesen 167 kitöltés érkezett, a kitöltők 12,6%-a volt férfi.

A kitöltők számára mind a nyolc kép megjelent, ugyanabban a sorrendben, ahogy az eredeti kérdőívnl szerepeltek. Ezeket három kérdés mentén kellett értékelniük: „Ön szerint a képen látható személy mennyire vonzó?”, „Ön szerint a képen látható személy öltözéke mennyire szexi?”, „Mennyire szokatlan az Ön számára ez a megjelenés egy férfinél/nőnél?”.

Első körben a ruházati manipuláció sikerességét vizsgáltuk meg. Kétmintás t-próbát alkalmaztunk annak vizsgálatára, hogy az összetartozó célingerek szexualizált verziójának ruházatát valóban szexibbnek értékelték-e a vizsgálati személyek. Az *3. táblázat*ban látható, hogy az első férfi célinger kivételével következetesen, szignifikánsan szexibbnek értékelték a szexualizált a célingerek öltözkét.

3. táblázat

A szexiesség átlagpontoszámai és a próbastatisztikai értékek a célingerek két változata esetén

	Szexualizált	Semleges	t	df	p
1. női célinger	5,28	3,18	-12,81	326,47	<0,001
1. férfi célinger	3,98	3,62	1,59	330,27	0,11
2. férfi célinger	4,5	3,44	-4,96	321,18	<0,001
2. női célinger	4,31	3,53	3,79	332	0,0002

Páros t-próbával vizsgáltuk meg, hogy a kérdőív egyes változatain belül hogyan alakul egymáshoz képest a szexualizált, valamint a semleges női és férfi célingerek vonzerejének és szokatlanságának értékelése. Az átlagpontoszámokat a 4. táblázat tartalmazza. Az eredmények alapján szignifikánsan szokatlanabb a szexualizált férfi célinger a szexualizált nőkhöz képest az első ($t = 4,15$; $df = 166$; $p < 0,001$) és a második ($t = -5,39$; $df = 166$; $p < 0,001$) változatban is. Szignifikáns eltérést tapasztaltunk még a vonzerő mértékében, a kérdőív második változatán belül a szexualizált ($t = 2,88$; $df = 166$; $p = 0,01$) és semleges célingerek ($t = 4,23$; $df = 166$; $p < 0,001$) esetében is.

4. táblázat

A kétféle női és férfi célingerek vonzerejének és szokatlanságának átlagpontoszáma a kérdőív két verziójában

	Kérdőív 1. változata				Kérdőív 2. változata			
	Szexualizált		Semleges		Szexualizált		Semleges	
	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Férfi
Vonzerő	4,39	4,59	4,63	4,85	4,9	4,33	4,46	5,13
Szokatlanság	2,23	3,4	2,03	1,83	2,74	3,16	2	1,78

5. Diszkusszió

A szakirodalom fényében az eredményeink meglepőek és elgondolkodtatóak, ugyanis következetesen azt találtuk, hogy a nők és a férfiak is alacsonyabbra értékelik a férfiak mentális és erkölcsi képességeit, azaz e tekintetben hajlamosabbak a férfiak tárgyiasítására. Tekintettel arra, hogy a korábbi tanulmányok főként nőkre összpontosítottak, a jelen eredmény azt sugallhatja, hogy a férfiak tárgyiasítására a jövőben több figyelmet kell fordítani.

Eredményeinkhez hasonlóan Loughnan és munkatársainak (2010) kutatásában is a férfi célpontoknak tulajdonítottak alacsonyabb mentális képességeket és erkölcsi tartást a vizsgálati személyek. A kutatók szerint lehetséges, hogy női és férfi célingerek együttes jelenléte esetén erősebben érvényesül a meggyőződés hogy a nőket védeni kell (lásd jóindulatú szexizmus, Glick & Fiske, 1996). Valamint érvényesülhet a nők tárgyiasításával szembeni társas norma, vagy a szexista benyomás elkerülésének motivációja is (Klonis, Plant és Devine, 2005), mely jelenségek nem biztos, hogy léteznek a férfiakra vonatkozóan (Loughnan et al., 2010).

Magyarázattal szolgálhat a nőket érő alacsonyabb tárgyiasításra a „szép az jó hatás” („beautiful is good effect”) is, mely szerint a vonzó emberekről feltételezik, hogy társadalmilag

kíváncsiabb személyiséggel rendelkeznek (Dion et al., 1972), és kompetensebbek, mint a nem vonzó társaik (Jackson et al., 1995). Ez alapján elképzelhető lenne, hogy a női célingereket vonzónak találták a vizsgálati személyek, ezért kedvezőbben ítélték meg őket. Az utóvizsgálatunk során azonban azt találtuk, hogy csak egyetlen női célingert kapott vonzóbb megítélést a férfinál, így nem valószínű, hogy a férfiakra irányuló magasabb tárgyiasítás háttérében a „szép az jó hatás” érvényesül.

A tárgyiasítással kapcsolatos eredményekhez további értelmezési lehetőséggel szolgálnak utóvizsgálati eredményeink. A vizsgálati személyek értékelték a célingereket annak megfelelően, hogy mennyire tartják szokatlannak megjelenésüket. Az eredmények alapján szokatlanabbnak ítélték szexualizált férfi célingereket a szexualizált nőkhez képest. Nem kizárt, hogy mivel ritkább a férfiak szexualizált megjelenítése a nőkéénél (Ganahl et al., 2003; Messineo 2008), szokatlanabb és kevésbé elfogadottabb is, mely hátrányosabb megítélésben, azaz a tárgyiasítás nagyobb mértékében nyilvánult meg jelen mintán. Emellett, Magyarország lényegesen magasabb – 80 feletti – értéket kapott a bizonytalanságkerülés, valamint a maszkulinitás dimenzióin, mint a tárgyiasítás kutatása szempontjából hagyományos országok (USA, Egyesült Királyság, Ausztrália, Kanada: Hofstede Insights, 2024). Az eredményekben így kulturális hatások is tükröződhetnek.

Az eredmények alapján a négyből három személyt erősebb tárgyiasítás ért, ha öltözkését tekintve szexualizált volt a megjelenése. Az első férfi célinger esetében azonban nem volt tapasztalható ilyen jellegű eltérés. A különbség hiánya mögött az is állhat, hogy férfiaknál nem teljesen egyértelmű, hogy mit tekintünk „szexualizált” ábrázolásnak, egy nőről készült „hiperszexualizáltnak” titulált kép férfi megfelelője gyakran csupán „hipermaszkulinizált” értékelést kap (Duschinsky, 2013). Smolak és munkatársainak (2014) tanulmányában is egészen konkrét elképzelések voltak arról, hogy a nők hogyan tűnhetnek szexinek (pl. rövid szoknya), míg férfiak esetében a jól öltözöttséget, izmos testet és tisztaságot említették. Fontos azt is figyelembe venni, hogy a második férfi célinger esetében – ahol találtunk eltérést – a szexualizált változatban sokkal hangsúlyosabbak voltak az izmos testrészek, mint a semleges változatban, azaz sokkal élesebb volt az izmok hangsúlyozásának tekintetében a kontraszt. A nyugati kultúrákban az izmosság kulcsfontosságú dimenzió az ideális férfi testalkat és a maszkulinitás szempontjából (Helgeson, 1994), az ideális testalkatú férfiak testét pedig nagyobb valószínűséggel tárgyiasítják (Dagnino et al., 2012). Elképzelhető, hogy ez az oka annak, hogy a második férfi célinger esetében találtunk eltérést, míg az elsőnél nem.

Utóvizsgálatunk eredményei is alátámasztják az előzőeket. Hasonlóan az eredeti kutatási eredményeinkhez, egyedül az első férfi célingernél nem sikerült a manipuláció, a többi célinger

esetében valóban szexibbnek értékelték a szexualizált célingerek ruházatát. Az utóvizsgálat eredményeire támaszkodva magabiztosabban feltételezhető, hogy a szexualizált öltözék megnöveli a tárgyiasítás valószínűségét.

Az eredményekből alapján elvárásainkkal ellentétben, férfiaknál nem alacsonyabb az öntárgyiasítás szintje, mint nők körében, mely több korábbi kutatási eredménnyel is összefüggést mutat (Calogero, 2009; Choma et al., 2010; Daniel & Bridges, 2010). Elképzelhető magyarázat, hogy a férfiak szexualizált ábrázolásának növekvő gyakorisága miatt (Daniel et al., 2014; Davids et al., 2020) nő a megjelenésükkel kapcsolatos szorongásuk, egyre többször éri őket tárgyiasítás, ezáltal hajlamosabbá válnak az öntárgyiasításra. Elképzelhető, hogy a fiatalabb férfiakra jellemzőbb az öntárgyiasítás, mint idősebb társaikra, azaz az életkor kapcsolatban áll az öntárgyiasítással. Kiegészítő vizsgálataink igazolták ezt az elképzelést. Az életkor előrehaladtával nők és férfiak körében is csökken az öntárgyiasítás szintje, azonban ez az összefüggés erősebb férfiak esetében.

Jelen kutatásban mind a férfiak, mind a nők körében az öntárgyiasítás összefüggést mutatott a mások tárgyiasításával. Ez megerősíti Strelan és Hargreaves (2005) elképzelését, miszerint ha egy személy nagyobb hangsúlyt fektet saját fizikai megjelenésére, ez hajlamosíthatja arra, hogy más egyéneket is hasonlóképpen vizsgáljon. Eredményeink szerint, ez a kapcsolat erősebb férfiak körében. A korábban ismertetett eredményeink arra mutattak rá, hogy mind a nők, mind a férfiak részéről magasabb volt a férfiakra irányuló tárgyiasítás mértéke. Elképzelhető, hogy mivel jelen mintán a férfiak a tárgyiasítás fő célpontjai, erősebb az azzal kapcsolatos meggyőződésük, hogy a fizikai megjelenésük fontos. Következésképpen lehetséges, hogy férfiak körében azért erősebb az összefüggés az öntárgyiasítás és mások tárgyiasítása között, mert nagyobb valószínűséggel vetítik ki a tárgyiasítás internalizált nézeteit másokra.

Elvárásainknak megfelelően a nők körében magasabb volt a férfakkal szembeni ellenséges szexizmus szintje. Az előbbi következtetés összefüggést mutat korábbi kutatások eredményeivel (Glick & Fiske, 1999; Glick et al., 2004), a férfakkal szembeni ellenséges szexizmus részben a férfiak hatalmával szembeni negatív érzelmek megnyilvánulásaként értelmezhető. A nőkkel szembeni jóindulatú szexizmus magasabb volt férfiak körében, vélhetően azért, mert ez az ideológia bizonyos tekintetben előnyös lehet a nők számára, hiszen pozitív tulajdonságokkal ruházza fel őket, ugyanakkor védelemre szoruló, inkompetens egyénekként tekint rájuk (Glick & Fiske, 1996).

A férfakkal szembeni jóindulatú, illetve a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus szintje magasabb volt férfiak körében, ám e két változó tekintetében nem volt számottevő a különbség

férfiak és nők között. Előzetesen azt vártuk volna, hogy mindkét ideológia lényegesen nagyobb támogatottságot fog kapni a férfiak részéről. Glick és Fiske (1999) eredményeikre támaszkodva megfogalmazták, hogy a szexista ideológiák közül a férfiakkal és nőkkel szembeni jóindulatú, illetve a nőkkel szembeni ellenséges szexista nézetek támogatják a hagyományos nemi szerepeket.

Lehetséges, hogy Magyarországon magasabb a szexizmus mértéke, valamint a hagyományos nemi szerepek támogatottsága is, mint azokban az országokban, ahol a korábbi kutatásokat végezték (USA, Spanyolország). Így elképzelhető, hogy hazánkban a nők gondolkodása kevésbé tér el a szexista nézetektől. Mivel azonban a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus nem támogatja a hagyományos nemi szerepeket (Glick & Fiske, 1999), felmerülhet a kérdés, hogy mivel magyarázható a magasabb szintje nők körében. Erre Glick és munkatársai (2004) kétféle magyarázattal szolgálnak. Egyrészt, a hagyományos nemi szerepeket támogató nők nagyobb valószínűséggel tapasztalják meg a férfiktól való függőséget és a férfiakhoz viszonyított alacsony hatalmat, melyek közül az előbbi jóindulatú, az utóbbi viszont ellenséges nézeteket eredményezhet. Másrészt, ezek a nők gyakrabban tapasztalnak frusztráló interakciókat, amelyekben a férfiak dominanciájukat gyakorolják, ami a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus jóváhagyását eredményezi.

Férfi és női mintán is összefüggéseket találtunk a nőkkel és a férfiakkal szembeni jóindulatú és ellenséges szexizmus között. A kétféle jóindulatú szexizmus között talált összefüggés megerősíti azt az elképzelést, hogy a férfiaknak és a nőknek szükségük van egymásra (Glick & Fiske, 1999). A nőkkel szembeni ellenséges és a férfiakkal szembeni jóindulatú szexizmus között férfi és női mintán is összefüggést találtunk, melyet Glick és Fiske (1999) azzal magyarázott, hogy azoknak, akik a nőkkel szemben ellenségesek, a férfiakkal szemben jóindulatúnak kellene lenniük. Vagyis, minél jóindulatúbbak a nők a férfiakkal szemben, annál hajlamosabbak arra, hogy elutasítsanak más nőket, akik megkérdőjelezzik a rendszert és kockáztatják a diádikus hatalom előnyeit.

A férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus nem támogatja a hagyományos nemi szerepeket (Glick & Fiske, 1999), így azt vártuk, hogy a nőkkel szembeni szexizmussal nem fog összefüggést mutatni. Ez azonban csak férfiaknál teljesült. Eredményeinkkel összhangban, egy korábbi kutatás során kimutatták, hogy Portugáliában a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus csak férfi mintán nem mutatott összefüggést a nőkkel szembeni ambivalens szexizmussal (Glick et al., 2004). Zick és munkatársainak (2011) eredményei szerint Magyarországon a szexizmus mértéke – melyet a hagyományos nemi szerepekkel való egyetértés alapján mértek fel – Portugáliához hasonló, kiugróan magas volt. A nőknél tapasztalt

eredményeink így arra utalhatnak, hogy a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus a nemek közötti hierarchiát tükrözi, és talán erősíti is azt.

Eredményeink szerint, a nőkkel szembeni jóindulatú szexizmus erősebb összefüggést mutatott a másik három szexista ideológiával a nők esetében, mint a férfiaknál. Utóbbit Jackman (1994) azzal magyarázta, hogy a hierarchikus berendezkedést a hátrányos helyzetű csoportok – jelen esetben a nők – sokkal nagyobb valószínűséggel fogadják el annak paternalista igazolásával – szemben az ellenséggel.

A férfiak esetében, a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus és a hagyományos nemi szerepeket támogató nézetek összefüggésének hiányára magyarázatul szolgál Glick és munkatársainak (2004) gondolata. A kutatók szerint, ha a férfiakkal szembeni ellenséges szexizmus elsősorban a férfiak hatalma és kiváltságai miatti sértődöttség érzését képviseli, intuitív módon valószínűtlennek tűnik, hogy a hagyományos nemi szerepeket támogató férfiak nagyobb mértékben támogatnák ezeket a meggyőződéseket. Elképzelhető, hogy eredményeink tükrözik Magyarország társadalmi berendezkedését, melyet patriarchátus jellemez (Seitova et al., 2023), azaz előnyösebb pozícióba helyezi a férfiakat.

Előzetes kutatási eredményekre támaszkodva (Cikara et al., 2011; Harsey & Zurbriggen, 2021; Swami & Voracek, 2013) azt vártuk, hogy a nőkkel szembeni ellenséges szexizmus mértéke összefüggést mutat a nőkre irányuló tárgyiasítással, melyet a statisztikai eredmények alátámasztottak. Az eredmények háttérében egyrészt az állhat, hogy a nőkkel szembeni ellenséges ideológiák igazolják a státuszbeli különbségeket, és együtt járhatnak a nők leértékelésével, pozitív, emberi tulajdonságaik tagadásával (Viki & Abrams, 2003). Amikor egy nő tárgyiasítás áldozatává válik, úgy tekintenek rá, mint aki kevésbé érdemes az erkölcsileg megfelelő bánásmódra (Heflick et al., 2011), vagyis mind az ellenséges szexizmus, mind a tárgyiasítás a nők negatív értékelésével jár, mely magyarázatul szolgálhat a kettő között talált összefüggésre. Ezentúl, az ellenséges szexizmusra jellemző, hogy egy olyan nőképet feltételez, aki szexuális eszközök segítségével próbálja megszerezni a kontrollt, hatalmat (Glick és Fiske, 1996). Elképzelhető, hogy azok az egyének, akik támogatják az utóbbi ideológiát, nagyobb valószínűséggel szexualizálják a nőket és tekintenek rájuk úgy, mint testrészek összességére.

Az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy minél inkább támogatja valaki a nőkkel szembeni ellenséges és jóindulatú, valamint a férfiakkal szembeni jóindulatú szexista nézeteket, annál jobban preferálja a szexualizációt. Az utóbbi eredmény tehát arra enged következtetni, hogy a hagyományos nemi szerepeket támogató szexista ideológiák (Glick & Fiske, 1999) összefüggést mutatnak a szexualizáció preferálásával. Ennek magyarázata lehet, hogy a tradicionális nemi szerepek sugallhatják, hogy a nőknek meg kell felelniük a férfiak által

támasztott elvárásoknak és késznek kell lenniük a férfiak szexuális igényeinek kielégítésére. Emellett, jellemző lehet a nők szépségének és vonzó megjelenésének hangsúlyozása. Az olyan elvárások, mint a smink viselése, a divatos öltözködés és a testformálás, arra ösztönözhetik a nőket, hogy preferálják, hogy törekedjenek a vonzó, „szexi” megjelenésre.

Hasonlóan, a hagyományos nemi szerepek olyan elvárásokat támaszthatnak a férfiakkal szemben is, melyek a szexualizáció preferálásával hozhatóak összefüggésbe. Ilyenek például, hogy a férfiaknak magabiztosnak, vonzónak és sikeresnek kell lenniük a szexualitás terén. Így elképzelhető, hogy férfiak számára a szexuális vonzerő a státusz és a dominancia kifejeződése. Az eredmények egybehangzóak Fasoli és munkatársainak (2018) megállapításával, mely szerint a szexualizáció preferálása eredhet szexista nézetekből is, melyek szerint ugyanúgy, ahogy nőkkel szemben elvárás, hogy kedvesek és vonzóak legyenek, a férfiaknak dominanciára, erőre és hatalomra kell törekedniük.

Az eredmények alapján az öntárgyasítás és a szexualizáció preferálása szorosan összefüggenek egymással. Ésszerű magyarázatnak tűnik, hogy azok egyének, akik preferálják a szexuális jellegű figyelmet, gyakrabban élnek azokkal az eszközökkel, melyek révén megjelenésük „szexi” lesz. Smolak és munkatársai (2014) fogalmazták meg, hogy az utóbbi által megnő az egyént érő tárgyasítás valószínűsége, Frederickson és Roberts (1997) elméletével összhangban pedig, a tárgyasításnak kitett személyek gyakran elsajátítják a testükre vonatkozó külső perspektívát, mely öntárgyasításban is megnyilvánulhat. Hasonlóan, Liss és munkatársai (2011) is arra következtettek, hogy azok, akik preferálják a szexuális jellegű figyelmet, kifejezetten veszélyeztetettek lehetnek a tárgyasítással, ezzel együtt pedig az öntárgyasítással szemben.

A jelenlegi kutatásnak számos fontos korlátja van. Első körben fontos megemlíteni a vizsgálati minta nemi eloszlását. Lényegesen kevesebb volt a férfi kitöltők száma, így a nemek közötti összehasonlítások és a férfiakra vonatkozó következtetések korlátozott adatmennyiség alapján történtek. A férfiakra vonatkozó eredmények általánosíthatósága és reprezentativitása is korlátozott lehet, így ezeket óvatosan kell értelmezni és általánosítani, figyelembe véve a mintaszámot és az esetleges torzító hatásokat. A téma jobb megértése érdekében érdemes lenne további kutatásokat végezni nagyobb mintaszámú férfi résztvevők bevonásával.

Előzetes elvárásainkkal ellentétesen azt tapasztaltuk, hogy a férfiakat nagyobb mértékű tárgyasítás érte, mint a nőket. Jelen kutatásban a tárgyasítást Kellie és munkatársainak (2018) kutatására alapozva az erkölcsi tartás és a mentális képesség mentén vizsgáltuk. Az itemek azt hivatottak felmérni, hogy milyen mértékben tulajdonítanak a vizsgálati személyek emberi tulajdonságokat az egyes célingereknek, azaz mennyire tekintenek rájuk inkább emberként,

mint tárgyként. Egyes itemek érzelmekre kérdeztek rá (pl. „Ön szerint mennyire képes ez a személy félelmet vagy ijedtséget érezni?”; „Ön szerint mennyire képes ez a személy fizikai vagy érzelmi fájdalmat érezni?”), így elképzelhető, hogy ezeknél erősebben érvényesült az a sztereotípiát, hogy a nők érzelmesebbek és empátikusabbak a férfiaknál. Érdeemes fontolóra venni Loughnan és munkatársainak (2010) felvetését is, miszerint ha egyszerre vannak jelen női és férfi célingerek, erősebben érvényesülhet a jóindulatú szexizmus hatása, azaz a vizsgálati személyek kevésbé tárgyiasítják a nőket. Ezentúl a nők tárgyiasításával szembeni társadalmi norma, vagy a szexista benyomás elkerülésének motivációja (Klonis et al., 2005) szintén befolyásolhatták az eredményeket. A pontosabb eredmények érdekében érdemes lett volna felmérni az arra irányuló külső és belső motivációját a vizsgálati személyeknek, hogy elkerüljék a szexista megnyilvánulásokat (pl. Internal and External Motivation to Respond Without Sexism Scale; Klonis et al., 2005).

A jelenlegi kutatás alapját a rendelkezésre álló szakirodalom képezte, azonban fontos kiemelni, hogy magyar mintán végzett kutatás nem állt a rendelkezésünkre. Már Fredrickson és Roberts (1997) is felhívták a figyelmet a kultúra hatására a tárgyiasításra nézve. Ehhez képest Loughnan és munkatársai (2015) rávilágítottak tanulmányukban, hogy az elérhető kutatások eredményei elsősorban ausztrál, amerikai, brit, belga vagy olasz vizsgálati személyektől származnak.

A kérdőíves technikákkal szemben, implicit vizsgálattal feloldható lenne a meggyőződés és a nyilvános kifejezés közötti feszültség. Korábbi kutatások (Bernard, et al., 2012; Gervais et al., 2012b; Vaes et al., 2011) arra világítottak rá, hogy a tárgyiasítás implicit módon is vizsgálható. Bernard és munkatársai (2012) például az inverziós hatást – egy célmegfeleltetési paradigmát – alkalmaztak annak felmérésére, hogy a szexualizált férfiakat és nőket kognitív módon emberként vagy tárgyként dolgozzák-e fel a vizsgálati személyek.

A limitációk ellenére a kutatás gyakorlati jelentősége, hogy olyan területet vizsgál, melyre vonatkozóan magyar mintán tudásunk szerint nem állnak rendelkezésre kutatási eredmények. Jelen kutatás mélyebb betekintést nyújt a férfiakkal és nőkkel kapcsolatos ambivalens nézetekbe, a férfiak és nők saját testükhöz és szexualizációjukhoz való viszonyába, valamint a tárgyiasítás nemi különbségeibe. Emellett rávilágít arra, hogy az öltözködésnek milyen jelentős szerepe van az egyének megítélésében. A szakirodalom és az eredmények alapján vitathatatlan, hogy fontos foglalkozni a nők élményeivel, ugyanakkor a férfiakat érő magasabb mértékű tárgyiasítás további kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy milyen tényezők állhatnak a férfiak szexualizációjának és tárgyiasításának hátterében.

Irodalomjegyzék

- APA Task Force on the Sexualization of Girls (2007). *Report of the APA Task Force on the sexualization of girls*. American Psychological Association. www.apa.org/pi/wpo/sexualization.html
- Archer, D., Iritani, B., Kimes, D. D., & Barrios, M. (1983). Face-ism: Five studies of sex differences in facial prominence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(4), 725–735. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.4.725>
- Barlett, C. P., Vowels, C. L., & Saucier, D. A. (2008). Meta-analyses of the effects of media images on men's body-image concerns. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(3), 279–310. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.3.279>
- Benokraitis, N. V. (Ed.). (1997). *Subtle sexism: Current practice and prospects for change*. Sage Publications.
- Bernard, P., Gervais, S. J., Allen, J., Campomizzi, S., & Klein, O. (2012). Integrating sexual objectification with object versus person recognition: The sexualized-body-inversion hypothesis. *Psychological Science*, 23(5), 469–471. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00845>
- Blake, K. R., Bastian, B., & Denson, T. F. (2016). Perceptions of low agency and high sexual openness mediate the relationship between sexualization and sexual aggression. *Aggressive Behavior*, 42(5), 483–497. <https://doi.org/10.1002/ab.21644>
- Burt, M. R. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(2), 217–230. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.38.2.217>
- Calogero, R. M. (2009). Objectification processes and disordered eating in british women and men. *Journal of Health Psychology*, 14(3), 394–402. <https://doi.org/10.1177/1359105309102192>
- Campbell, B., Schellenberg, E. G., & Senn, C. Y. (1997). Evaluating measures of contemporary sexism. *Psychology of Women Quarterly*, 21(1), 89–102. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00102.x>
- Chapleau, K. M., Oswald, D. L., & Russell, B. L. (2007). How ambivalent sexism toward women and men support rape myth acceptance. *Sex Roles*, 57(1–2), 131–136. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9196-2>

- Choma, B. L., Visser, B. A., Pozzebon, J. A., Bogaert, A. F., Busseri, M. A., & Sadava, S. W. (2010). Self-Objectification, self-Esteem, and gender: Testing a moderated mediation model. *Sex Roles*, 63(9–10), 645–656. <https://doi.org/10.1007/s11199-010-9829-8>
- Cikara, M., Eberhardt, J. L., & Fiske, S. T. (2011). From agents to objects: Sexist attitudes and neural responses to sexualized targets. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 23(3), 540–551. <https://doi.org/10.1162/jocn.2010.21497>
- Civile, C., & Obhi, S. S. (2016). Power, objectification, and recognition of sexualized women and men. *Psychology of Women Quarterly*, 40(2), 199–212. <https://doi.org/10.1177/0361684315604820>
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Cooley, C. H. (1902). Looking-glass self. *The production of reality: Essays and readings on social interaction*, 6, 126–128.
- Couture Bue, A. C., & Harrison, K. (2019). Empowerment sold separately: Two experiments examine the effects of ostensibly empowering beauty advertisements on women’s empowerment and self-objectification. *Sex Roles*, 81(9–10), 627–642. <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01020-4>
- Daniel, S., Bridges, S. K., & Martens, M. P. (2014). The development and validation of the Male Assessment of Self-Objectification (MASO). *Psychology of Men & Masculinity*, 15(1), 78–89. <https://doi.org/10.1037/a0031518>
- Datareportal (2023. február 13.). *Digital 2023: Hungary*. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-hungary>
- Davids, C. M., Watson, L. B., Nilsson, J. E., & Marszalek, J. M. (2015). Body dissatisfaction among gay men: The roles of sexual objectification, gay community involvement, and psychological sense of community. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(4), 376–385. <https://doi.org/10.1037/sgd0000127>
- Davidson, M. M., Gervais, S. J., Canivez, G. L., & Cole, B. P. (2013). A psychometric examination of the Interpersonal Sexual Objectification Scale among college men. *Journal of Counseling Psychology*, 60(2), 239–250. <https://doi.org/10.1037/a0032075>
- Dion, K., Berscheid, E., & Walster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(3), 285–290. <https://doi.org/10.1037/h0033731>
- Duschinsky, R. (2013). What does sexualisation mean? *Feminist Theory*, 14(3), 255–264. <https://doi.org/10.1177/1464700113499842>

- Engeln-Maddox, R., Miller, S. A., & Doyle, D. M. (2011). Tests of objectification theory in gay, lesbian, and heterosexual community samples: Mixed evidence for proposed pathways. *Sex Roles*, 65(7–8), 518–532. <https://doi.org/10.1007/s11199-011-9958-8>
- European Institute for Gender Equality (2023). *Gender Equality Index. Hungary in 2023 edition*. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/HU>
- Fasoli, F., Durante, F., Mari, S., Zogmaister, C., & Volpato, C. (2018). Shades of sexualization: When sexualization becomes sexual objectification. *Sex Roles*, 78(5–6), 338–351. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0808-1>
- Franzoi, S. L. (2001). Is female body esteem shaped by benevolent sexism? *Sex Roles*, 44, 177–188. <https://doi.org/10.1023/A:1010903003521>
- Fredrickson, B. L., & Roberts, T.-A. (1997). Objectification Theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173–206. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00108.x>
- Ganahl, D. J., Prinsen, T. J., & Netzley, S. B. (2003). A content analysis of prime time commercials: A contextual framework of gender representation. *Sex Roles*, 49(9/10), 545–551. <https://doi.org/10.1023/A:1025893025658>
- Gervais, S. J., Davidson, M. M., Styck, K., Canivez, G., & DiLillo, D. (2018). The development and psychometric properties of the Interpersonal Sexual Objectification Scale—Perpetration Version. *Psychology of Violence*, 8(5), 546–559. <https://doi.org/10.1037/vio0000148>
- Gervais, S. J., Vescio, T. K., & Allen, J. (2012a). When are people interchangeable sexual objects? The effect of gender and body type on sexual fungibility. *British Journal of Social Psychology*, 51(4), 499–513. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.2010.02016.x>
- Gervais, S. J., Vescio, T. K., Förster, J., Maass, A., & Suitner, C. (2012b). Seeing women as objects: The sexual body part recognition bias. *European Journal of Social Psychology*, 42(6), 743–753. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1890>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1997). Hostile and Benevolent Sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21(1), 119–135. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00104.x>

- Glick, P., & Fiske, S. T. (1999). The Ambivalence Toward Men Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Beliefs About Men. *Psychology of Women Quarterly*, 23(3), 519–536. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1999.tb00379.x>
- Glick, P., & Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109–118. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.2.109>
- Glick, P., Lameiras, M., Fiske, S. T., Eckes, T., Masser, B., Volpato, C., Manganelli, A. M., Pek, J. C. X., Huang, L., Sakalli-Uğurlu, N., Castro, Y. R., D'Avila Pereira, M. L., Willemsen, T. M., Brunner, A., Six-Materna, I., & Wells, R. (2004). Bad but Bold: Ambivalent Attitudes Toward Men Predict Gender Inequality in 16 Nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 713–728. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.5.713>
- Gray, H. M., Gray, K., & Wegner, D. M. (2007). Dimensions of mind perception. *Science*, 315(5812), 619–619. <https://doi.org/10.1126/science.1134475>
- Gray, K., & Wegner, D. M. (2009). Moral typecasting: Divergent perceptions of moral agents and moral patients. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(3), 505–520. <https://doi.org/10.1037/a0013748>
- Gray, K., Knobe, J., Sheskin, M., Bloom, P., & Barrett, L. F. (2011). More than a body: Mind perception and the nature of objectification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1207–1220. <https://doi.org/10.1037/a0025883>
- Grieve, R., & Helmick, A. (2008). The influence of men's self-objectification on the drive for muscularity: Self-esteem, body satisfaction and muscle dysmorphia. *International Journal of Men's Health*, 7(3), 288–298. <https://doi.org/10.3149/jmh.0703.288>
- Groves, V., Ridley, B. J., Cornelissen, P. L., Maalin, N., Mohamed, S., Kramer, R. S. S., McCarty, K., Tovée, M. J., & Cornelissen, K. K. (2023). Men's perception of current and ideal body composition and the influence of media internalization on body judgements. *Frontiers in Psychology*, 14(1116686), 1-14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1116686>
- Guizzo, F., & Cadinu, M. (2021). Women, not objects: Testing a sensitizing web campaign against female sexual objectification to temper sexual harassment and hostile sexism. *Media Psychology*, 24(4), 509–537. <https://doi.org/10.1080/15213269.2020.1756338>
- Gurung, R. A. R., & Chrouser, C. J. (2007). Predicting objectification: Do provocative clothing and observer characteristics matter? *Sex Roles*, 57(1–2), 91–99. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9219-z>

- Harris, M. (2016). Gender differences in experiences with sexual objectification. *McNair Scholars Research Journal*, 12(12), 1-5.
https://scholarworks.boisestate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1177&context=mcnair_journal
- Harsey, S. J., & Zurbriggen, E. L. (2021). Men and women's self-objectification, objectification of women, and sexist beliefs. *Self and Identity*, 20(7), 861–868.
<https://doi.org/10.1080/15298868.2020.1784263>
- Haslam, N., Loughnan, S., & Holland, E. (2013). The psychology of humanness. In S. J. Gervais (Ed.), *Objectification and (De)Humanization* (pp. 25–51). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6959-9_2
- Heflick, N. A., Goldenberg, J. L., Cooper, D. P., & Puvia, E. (2011). From women to objects: Appearance focus, target gender, and perceptions of warmth, morality and competence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(3), 572–581.
<https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.12.020>
- Holland, E., & Haslam, N. (2013). Worth the Weight: The objectification of overweight versus thin targets. *Psychology of women quarterly*, 37(4), 462–468.
<https://doi.org/10.1177/0361684312474800>
- Jackman, M. R. (1994). *The velvet glove: Paternalism and conflict in gender, class, and race relations*. University of California Press. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft958009k3/>
- Jackson, L. A., Hunter, J. E., & Hodge, C. N. (1995). Physical Attractiveness and Intellectual Competence: A Meta-Analytic Review. *Social Psychology Quarterly*, 58(2), 108.
<https://doi.org/10.2307/2787149>
- Kellie, D. J., Blake, K. R., & Brooks, R. C. (2018). What drives female objectification? An investigation of appearance-based interpersonal perceptions and the objectification of women. *PLOS ONE*, 14(8), e0221388. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0221388>
- Klonis, S. C., Plant, E. A., & Devine, P. G. (2005). Internal and External Motivation to Respond Without Sexism. *Personality and social psychology bulletin*, 31(9), 1237–1249. <https://doi.org/10.1177/0146167205275304>
- Kovács M. (2004). *Nemi ideológiák és karrier-aspirációk különböző felsőoktatási intézményekben tanuló diákok körében*. [PhD értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem] ELTE Kézirat.
https://www.academia.edu/11628200/Nemi_ideológiák_és_karrier_aspirációk_különböző_felsőoktatási_intézményekben_tanuló_diákok_körében_PhD_értekezés_kézirat_2004

- Kovács, M. (Ed.). (2017). *Társadalmi nemek: Elméleti megközelítések és kutatási eredmények*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Kozee, H. B., Tylka, T. L., Augustus-Horvath, C. L., & Denchik, A. (2007). Development and psychometric evaluation of the Interpersonal Sexual Objectification Scale. *Psychology of Women Quarterly*, 31(2), 176–189. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2007.00351.x>
- Központi Statisztikai Hivatal (2024. január 1.). *Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1.* <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html>
- Langton, R. (2009). *Sexual solipsism: Philosophical essays on pornography and objectification*. Oxford University Press.
- Levy, A. (2005). *Woman chauvinist pigs: Women and the rise of raunch culture*. Free Press
- Lindner, K. (2004). Images of women in general interest and fashion magazine advertisements from 1955 to 2002. *Sex Roles*, 51(7/8), 409–421. <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000049230.86869.4d>
- Liss, M., Erchull, M. J., & Ramsey, L. R. (2011). Empowering or oppressing? Development and exploration of the Enjoyment of Sexualization Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(1), 55–68. <https://doi.org/10.1177/0146167210386119>
- Loughnan, S., Haslam, N., Murnane, T., Vaes, J., Reynolds, C., & Suitner, C. (2010). Objectification leads to depersonalization: The denial of mind and moral concern to objectified others. *European Journal of Social Psychology*, 40(5), 709–717. <https://doi.org/10.1002/ejsp.755>
- McKinley N. M. (1995). *Women and objectified body consciousness: A feminist psychological analysis* [Doctoral dissertation, University of Wisconsin-Madison]. Dissertation Abstracts International
- McKinley, N. M. (1998). Gender differences in undergraduates' body esteem: The mediating effect of objectified body consciousness and actual/ideal weight discrepancy. *Sex Roles*, 39(1/2), 113–123. <https://doi.org/10.1023/A:1018834001203>
- McKinley, N. M., & Hyde, J. S. (1996). The Objectified Body Consciousness Scale: Development and validation. *Psychology of Women Quarterly*, 20(2), 181–215. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1996.tb00467.x>
- Moradi, B., & Huang, Y.-P. (2008). Objectification Theory and psychology of women: A decade of advances and future directions. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 377–398. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2008.00452.x>

- Moradi, B., & Varnes, J. R. (2017). Structure of the Objectified Body Consciousness Scale: Reevaluated 20 years later. *Sex Roles*, 77(5–6), 325–337.
<https://doi.org/10.1007/s11199-016-0731-x>
- Murnen, S. K., & Smolak, L. (2013). "I'd rather be a famous fashion model than a famous scientist": The rewards and costs of internalizing sexualization. In E. L. Zurbriggen, & T.-A. Roberts (Eds.), *The sexualization of girls and girlhood: Causes, consequences, and resistance* (pp. 235–253). Oxford University Press.
- Nguyen Luu, L. A., Kovács, M., & Frieze, I. (2003). Values and ambivalence towards men and women: A study in Hungary and in the United States. *Alkalmazott Pszichológia*, 2003–2004, 5–21.
- Nussbaum, M. C. (2000). *Sex & Social Justice*. Oxford University Press.
- Nyitrai, E., Takács, N., Makrai, B., & Takács, Sz. (2019). A Tárgyasított Testtudat Skála (Objectified Body Consciousness Scale, OBCS, Mckinley & Hyde, 1996) magyar változatának bemutatása. *Psychologia Hungarica Caroliensis*, 7(1), 95–116.
<https://doi.org/10.12663/PsyHung.7.2019.1.6>
- Papadopoulos, L. (2010). *Sexualisation of young people: Review*. Home Office.
- Plieger, T., Groote, O., Hensky, R., Hurtenbach, L., Sahler, S., Thönes, L., & Reuter, M. (2021). The association between sexism, self-sexualization, and the evaluation of sexy photos on Instagram. *Frontiers in Psychology*, 12(716417), 1–11.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.716417>
- Ricciardelli, R., Clow, K. A., & White, P. (2010). Investigating hegemonic masculinity: Portrayals of masculinity in men's lifestyle magazines. *Sex Roles*, 63(1–2), 64–78.
<https://doi.org/10.1007/s11199-010-9764-8>
- Riemer, A. R., Allen, J., Gullickson, M., & Gervais, S. J. (2020). "You can catch more flies with honey than vinegar": Objectification valence interacts with women's enjoyment of sexualization to influence social perceptions. *Sex Roles*, 83(11–12), 739–753.
<https://doi.org/10.1007/s11199-020-01143-z>
- Roberts, T.-A., Calogero, R. M., & Gervais, S. J. (2018). Objectification theory: Continuing contributions to feminist psychology. In C. B. Travis, J. W. White, A. Rutherford, W. S. Williams, S. L. Cook, & K. F. Wyche (Eds.), *APA handbook of the psychology of women: History, theory, and battlegrounds (Vol. 1)* (pp. 249–271). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000059-013>
- Rohlinger, D. A. (2002). Eroticizing men: Cultural influences on advertising and male objectification. *Sex Roles*, 46(3/4), 61–74. <https://doi.org/10.1023/A:1016575909173>

- Rollero, C. (2013). Men and women facing objectification: The effects of media models on well-being, self-esteem and ambivalent sexism. *Revista de Psicología Social*, 28(3), 373–382. <https://doi.org/10.1174/021347413807719166>
- Rollero, C., & Tartaglia, S. (2016). The effects of objectification on stereotypical perception and attractiveness of women and men. *Psihologija*, 49(3), 231–243. <https://doi.org/10.2298/PSI1603231R>
- Rollero, C., Leon, C. M., Martini, M., & De Piccoli, N. (2022). Enjoyment of sexualization in men and women: Relationships with ambivalent sexism and body image coping strategies. *Sexuality & Culture*, 26(4), 1403–1421. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-09949-7>
- Rózsa S., Nagybányai Nagy O., & Oláh A. (2006). *A pszichológiai mérés alapjai elmélet, módszer és gyakorlati alkalmazás*. Bölcsész Konzorcium.
- Rudman, L. A., & Glick, P. (2008). *The social psychology of gender: How power and intimacy shape gender relations*. The Guilford Press.
- Sáez, G., Valor-Segura, I., & Expósito, F. (2019). Interpersonal sexual objectification experiences: Psychological and social well-being consequences for women. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(4), 741–762. <https://doi.org/10.1177/0886260516645813>
- Seitova, D., Nariman, H. S., & Kovacs, M. (2023). Cosmopolitanism and social dominance orientation mediate relationship between political orientation and sexism. *Acta Psychologica*, 240(104037). <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.104037>
- Smith, L. R., & Sanderson, J. (2015). I'm going to Instagram it! An analysis of athlete self-presentation on Instagram. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 59(2), 342–358. <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1029125>
- Smolak, L., Murnen, S. K., & Myers, T. A. (2014). Sexualizing the self: What college women and men think about and do to be “sexy”. *Psychology of Women Quarterly*, 38(3), 379–397. <https://doi.org/10.1177/0361684314524168>
- Strelan, P., & Hargreaves, D. (2005). Women who objectify other women: The vicious circle of objectification? *Sex Roles*, 52(9–10), 707–712. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-3737-3>
- Swami, V., & Voracek, M. (2013). Associations among men's sexist attitudes, objectification of women, and their own drive for muscularity. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(2), 168–174. <https://doi.org/10.1037/a0028437>
- Szabó, M. (2008). *A társadalmi nemekkel kapcsolatos dinamikus nézetrendszerek szociálpszichológiai vizsgálata: Ideológiák és sztereotípiák, nemi tipizáltság és társas*

identitás [Doktori disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem]. Magyar Tudományos Művek Tára.

http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/2009/SZABO_M_PHD_2008.pdf

- Tiggemann, M. (2004). Body image across the adult life span: Stability and change. *Body Image*, 1(1), 29–41. [https://doi.org/10.1016/S1740-1445\(03\)00002-0](https://doi.org/10.1016/S1740-1445(03)00002-0)
- Tyler, J. M., Calogero, R. M., & Adams, K. E. (2017). Perpetuation of sexual objectification: The role of resource depletion. *British Journal of Social Psychology*, 56(2), 334–353. <https://doi.org/10.1111/bjso.12157>
- Vaes, J., Paladino, P., & Puvia, E. (2011). Are sexualized women complete human beings? Why men and women dehumanize sexually objectified women. *European Journal of Social Psychology*, 41(6), 774–785. <https://doi.org/10.1002/ejsp.824>
- Viki, G. T., & Abrams, D. (2003). Infra-humanization: Ambivalent sexism and the attribution of primary and secondary emotions to women. *Journal of Experimental Social Psychology*, 39(5), 492–499. [https://doi.org/10.1016/S0022-1031\(03\)00031-3](https://doi.org/10.1016/S0022-1031(03)00031-3)
- Visser, B. A., Sultani, F., Choma, B. L., & Pozzebon, J. A. (2014). Enjoyment of sexualization: Is it different for men? *Journal of Applied Social Psychology*, 44(7), 495–504. <https://doi.org/10.1111/jasp.12241>
- Ward, L. M. (2016). Media and sexualization: State of empirical research, 1995–2015. *The Journal of Sex Research*, 53(4–5), 560–577. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1142496>
- Ward, L. M., Seabrook, R. C., Manago, A., & Reed, L. (2016). Contributions of diverse media to self-sexualization among undergraduate women and men. *Sex Roles*, 74(1–2), 12–23. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0548-z>
- Zhao, S., Grasmuck, S., & Martin, J. (2008). Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1816–1836. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.02.012>
- Zick, A., Küpper, B., & Hövermann, A. (2011). *Intolerance, prejudice and discrimination: A European report*. Friedrich-Ebert-Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/do/07908-20110311.pdf>
- Zurbriggen, E. L., & Roberts, T.-A. (Eds.). (2013). *The sexualization of girls and girlhood: Causes, consequences, and resistance*. Oxford University Press.